

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Šokis

2

Baltijos ir Šiaurės šalių muzikos festivalis

4

Pokalbis su violončelininku Mindaugu Bačkumi

5

Performatyvi kelionė „Taxi Vilnius“

6

Pažintis su režisiere
Giedre Kriaučionyte-Vosyliene

Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo paroda, fragmentas. 2025 m. PANEVŽIO MIESTO DAILĖS GALERIJOS NUOTR.

Panevėžio keramikos simpoziumo paroda
Vilniuje

12

Apie filmą „Septyni pasivaikščiavimai su
Marku Brownu“

Jonas Motiejus Meškauskas, „Skliautas“. „Pamėklių giesmės“, parodos fragmentas. 2025 m.

J. MOCEVIČIŪTĖS NUOTR.

Refleksijos ir vizijos: Čiurlionio aktualizacija šiuolaikiniame mene

Paroda „Pamėklių giesmės“ Kauno paveikslų galerijoje

JOVITA AMBRAZAITYTĖ

Šiomet Lietuva mini 150-ąsias Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimimo metines, o jo įvaizdis tapo vienu ryškiausių šių metų kultūrinių reiškinių. Parodos, koncertai, diskusijos, net megzti portretai išplečia šio kūrėjo atminimą iki kultūrinio simbolio – tokio, kurio turinys pamažu užleidžia vietą pačiam reprezentavimo faktui. Tad nejučia ima kilti klausimas, ar iš tiesų švenčiame menininko sukaktį, ar tik paverčiame jo vardą universaliu kiekvieno kultūros produkto prieskoniu. Čiurlionio simbolis šiandien toks dažnas, kad juo puošiami net troleibusai.

Įlipi į transporto priemonę, kurios šoną juosia šūkis „Čia galima atrasti Čiurlionį“, ir štai – pažintis su genijumi jau tarsi įvykusi, be jokio muziejaus bilieta. Viešasis transportas, atrodo, įtrauktas į bendrą kultūrinį žaidimą: važiuoja į darbą, o kartu – ir pas „kultūros patriarchą“.

5-ojo numerio troleibusu visai patogiu nuvykti ir į Kauno paveikslų galeriją, kur nuo rugsėjo 18 d. veikia paroda „Pamėklių giesmės“ – viena iš „Audros“ festivalio programos dalių, skirtų Čiurlionio 150-osioms gimimo metinėms. Čia kūryba pristatoma per garsą, gamtą, folklorą, mitologiją, futurizmą ir kosmosą, o pastarasis tampa pagrindiniu akcentu.

Tokia kryptis jau kartojosi genijaus vardo Nacionalinio muziejaus parodoje „Nuo gintarų iki žvaigždžių“, kur menininkas taip pat buvo siejamas su visata ir metafizika. Tarsi žiūrovas visada būtų kviečiamas žvelgti „į dangų“, tačiau tai kelia klausimus – ką dar galime pasiūlyti, be kosminių metaforų, ir kaip šiandien aktualiai pristatyti praėjusio šimtmečio genijaus kūrybą?

Į tai mėgina atsakyti Tautvydo Urbelio su kolektyvu „Hyperlink Athens“ kuruojama ekspozicija, kurioje susilieja menininkų iš Brazilijos, JAV, Graikijos, Austrijos, Didžiosios Britanijos,

NUKELTA Į 9 PSL.

Muzikinės tapatybės sergėtojai

Baltijos ir Šiaurės šalių muzikos festivalio dalyvių mintys

AUŠRA STRAZDAITĖ-ZIBERKIENĖ

Tęsiant Edvardo Griego ir Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muzikos festivalio sumanymą, kurį daug metų įgyvendino Kauno valstybinė filharmonija, Baltijos ir Šiaurės šalių muzikos festivalis (Baltic and Nordic Music Festival) 2024 m. atsinaujino kitu pavadinimu ir turiniu. Tuomet įvyko koncertai, apimantys džiazą, folklorą ir kamerinę muziką, o 2025-ųjų rudenį festivalio programoje skambėjo kamerinė, chorinė ir orkestrinė skirtingų stilių muzika. Vyko koncertai „Nuo Čiurlionio iki Sibelijaus“, „Muzikinė pašvaistė“, „Sakralumo kodas“, „Vario fiesta“ ir paskaita-kūrybinės dirbtuvės „E. Griego ir lietuviškos dainos keliais“. Festivalyje dalyvavo Kauno pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“ (vyr. dirigentas Giedrius Vaznys), dirigentė Marjo Riihimäki (Suomija), Kauno fortepijoninis trio (Lina Krėpškaitė, fortepijonas, Indrė Andruškevičiūtė, smuikas, Asta Krikštaponienė, violončelė), „Latvian voices“ (meno vadovė Laura Jėkabsonė), „Helsinki brass quintet“ (Tomas Gricius, Janne Ovaskainen, trimitai, Tommi Hyytinenas, valtorna, Olavas Severeide, trombonas, Miika Jämsä, tūba), Steinas Skjervoldas (baritonas; Norvegija, Lietuva), Rita Novikaitė (mecosopranas, Lietuva), Sigutė Mikalaukaitė-Garšanovė (koncertmeisterė), muzikologė Jevgenija Žakienė. Koncertai vyko Kauno Šv. Archangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje (dirigavo Marjo Riihimäki iš Suomijos), Birštono kurhauze, „Oldman Kaunas“, Kauno Juozo Naujalio muzikos gimnazijoje.

Apie Baltijos ir Šiaurės šalių muzikos tapatybės skirtumus, savosios muzikos atlikimo svarbą, bendradarbiavimo ir tokio festivalio reikšmę kalbėjau su dirigente Marjo Riihimäki, dainų kūrėja ir dainininke Laura Jėkabsonė, pianiste Lina Krėpškaitė, trimitininku Tomu Griciumi, valtornininku, kompozitoriumi Tommi Hyytineniu ir daininininku Steinu Skjervoldu.

Ar jaučiate ir, jei taip, kokias tapatybės skirtumus? Kokios savybės, jūsų manymu, labiausiai atliepia Baltijos ir kokios – Šiaurės šalių muziką?

Marjo Riihimäki: Manau, kad pagrindinis skirtumas slypi kūryboje, kurią kompozitorius grindžia tradicine liaudies muzika. Baltijos šalyse stipri chorinė kultūra, labai gražios, bet kartu liūdnos ar gaudžios melodijos. Šiaurės šalių klasikine muzika dažnai grįsta nacionaliniais peizažais, gimtaisiais epais ar liaudies pasakomis.

Marjo Riihimäki, Kauno pučiamųjų orkestras „Ažuolynas“

S. DALMANTIENĖS NUOTR.

Laura Jėkabsonė: Atlikdami baltišką muziką, manau, nejaučiame tapatybės skirtumo. O atlikdami mūsų aranžuotus lietuviškas sutartines (pvz., „Titivity, tatatoj“) jaučiame, kokios artimos yra mūsų tautos ir kad esame išties broliai tiek kalbos, tiek liaudies muzikos suvokimo požiūriu. Kalbant apie vokalinę techniką, baltiškasis ir Šiaurės šalių folkloras labai panašus. Skirtumų galima rasti įvairiuose mitologiniuose pasakojimuose, kurie visa tai daro dar įdomesniu reiškiniu. Turiu pripažinti, kad kaip grupė mes vis dar daugiausia tyrinėjame baltišką liaudies muziką, Šiaurės šalių folkloro dalis yra mažesnė, bet tik kol kas.

Lina Krėpškaitė: Baltijos ir Šiaurės šalių muzika mums labai artima, sakyčiau, just kažkoks vidinis atpažinimas, gal klimato ar žmonių mentaliteto panašumai koduoja kažkuo panašią atmosferą. Sunku atsakyti tiksliai, nes šių regionų muzika tikrai labai įvairi, bet atrodo, kad viską tarsi gaubia plonytė, kartais vos žiūrima šviesios melancholijos skraistė. Kitą vertus, mes kaip atlikėjos, matyt, renkamės tai, kas kuo nors sujaukina ir rezonuoja, tad visos išvalgos yra visiškai subjektyvios.

Tomas Gricius: Šiais interreto laikais viskas labai suvienodėja. Jei kalbėtume apie šių laikų muziką, manau, didelių skirtumų nėra. Kad ir kaip būtų, esame kaimynai, turintys bendrą istoriją. Viskas labai susipina, vieni kitus kopijuojame.

„Helsinki brass quintet“

J. KAMENSKO NUOTR.

kontekste neatrasti kūriniai? Tomai, kaip šią kūrybos sritį matote iš diasporos perspektyvos? Kokių yra panašumų, skirtumų, išskirtinumų?

M. R.: Taip, svarbu atlikti savo šalies muziką, mano nuomone, ji kuriama siekiant praturtinti nacionalinį paveldą ir kultūrinę įvairovę. Man labai smalsu susipažinti su naujais kompozitoriais ir sužinoti, koks yra muzikos kontekstas. Kam muzika buvo parašyta, kada, kur... Muzika visada atspindi visuomenę, kurioje tuo metu gyvename.

L. J.: Latvijos folkloras – mūsų vizitinė kortelė, puikiai suprantame, kad šiuo pavadinimu atstovaujame savo šaliai. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad mūsų grupę sudaro šeši profesionalūs dainininkai, mums įdomūs iššūkiai, norisi dainuoti įvairių muziką – senovinę, klasikinę, šiuolaikinę, džiazą, populiariosios muzikos aranžuotes. Taip mūsų repertuare atsiranda kitų kompozitorių ir kitų tautų muzika, mes tuo labai džiaugiamės.

L. K.: Tiek atlikti savo šalies muziką, tiek nuolat ieškoti neatrastų kūrinių yra Kauno fortepijoninio trio pagrindinė misija. Esame labai dėkingos, kad dėl Baltijos ir Šiaurės šalių festivalio šiemet atradome nuostabios švedų kompozitorės Elfride Andree kūrybą – ji tikrai taps mūsų repertuaro dalimi, o kartu tai žadina smalsumą ieškoti toliau.

T. G.: Taip, labai svarbu groti savo šalies muziką. Dabar ypač populiari atlikti dar neatrastas kūrinius. Iš diasporos perspektyvos kažkokių didelių skirtumų nepastebiu. Išskirčiau tik vadinamąsias nacionalinio charakterio ypatybes: mes, lietuviai, gyvename piečiau, todėl ir mūsų charakteris gal kiek judresnis, suomia, turbūt veikiami Šiaurės gamtos ir atšiauresnio klimato, yra ramesni. Tai atsispindi ir muzikoje ar jos interpretavime.

T. H.: Suomija maža šalis, bet turinti turtingą klasikinės muzikos istoriją. Manau, kad svarbu pristatyti suomišką muziką lankantis užsienio šalyse. Tačiau tuo metu mane, kaip muzikantą, labai domina retesni ir ne taip dažnai atliekami istoriniai kompozitoriai.

S. S.: Muzika yra tautos kultūros paveldo ir tapatybės dalis, o kaip atlikėjas esi tos tapatybės sergėtojas. Negaliu teigti, kad esu koks nors išskirtinis pavyzdys – būdamas studentas įsimylėjau volkišką tradiciją ir skyriaus jai daugiau laiko nei savajai, dėl to dabar beveik gailiuosi. Neseniai surengiau keletą koncertų su skandinavų dainomis ir nustebau dėl jų poveikio man, gal todėl, kad siek tiek senstu... Taigi manau, kad tai

svarbu tiek dėl savo šaknų, tiek dėl atsakomybės, kurią tu jauti kaip atlikėjas. Tuo pačiu metu naujo repertuaro ir naujų autorių paieškos reiškia ir tai, kad, jei turi šaknis, gali plėstis!

Ar pakanka bendradarbiavimo, tinklų, žinomumo vieniems apie kitus?

M. R.: Muzikantų bendradarbiavimas labai svarbus. Nėra nieko galingesnio už gyvą muziką. Tik muzikuodami kartu iki galo ją suprantate, pasisemiame iš jos. Internetiniai susitikimai nepaima šios realios patirties, kurią, pavyzdžiui, gavau dirbdama ir koncertuodama su Kauno pučiamųjų orkestru.

L. J.: Kad muzika ir menas tiesia tiltus tarp skirtingų kultūrų, sakoma ne be pagrindo. Galvojant apie folklorinio paveldo integravimą į šiuolaikinį kontekstą svarbu dalytis patirtimi vieniems su kitais, įkvėpti ir bendradarbiauti.

L. K.: Bendrystė ir bendradarbiavimas su įvairių šalių menininkais – svarbus ir praturtinantis procesas, to tikriausiai niekada nebūna per daug. Visi kalbame ta pačia muzikos kalba, tad kartu galime įgyvendinti įvairiausių gražių dalykų. Teoriškai turime visas priemones žinoti vieniems apie kitus, bendradarbiauti. Labai džiugu, kad festivalis sukuria unikalią progą susitikti, susipažinti ir daugiau sužinoti vieniems apie kitus.

T. G.: Labai džiaugiuosi, kad toks bendravimas vyksta. Jokie socialiniai tinklai ar internetas nepakeis gyvo bendravimo. Tą turbūt visi pastebėjome kovo laikais. Gyvo bendravimo, gyvos muzikos klausymosi mums trūksta kaip gryno oro.

T. H.: Kultūrinis bendradarbiavimas nepaprastai svarbus. Tai galimybė tyrinėti naują repertuarą, keistis idėjomis, mokytis iš kitų kultūrų ir kartu pristatyti visų Šiaurės ir Baltijos šalių muziką platesnei pasaulio auditorijai.

S. S.: Bendradarbiavimas yra tradicija. Bet kokia meno forma atsiranda susidūrus skirtingoms tradicijoms – kaip kad norvegų romansas atsirado susidūrus norvegų liaudies muzikai ir germaniškai *Lied* tradicijai. Manau, bet koks menas, kuris nesutinka su kitų kultūrų ar šalių menu, iš jo nesimoko, nėra jo veikiamas ar jam prieštarauja, – sustos. Menas, kuris nėra smalsus, nustos būti menu.

Ar šis arba panašaus pobūdžio festivalis, orientuotas į Baltijos ir Šiaurės šalių muziką, aktualus? Apie kokias

NUKELTA | 3 PSL.

Džiaugtis muzikos tikrumu

Pokalbis su styginių kvarteto „Mettis“ nariais

IEVA KANANAVIČIŪTĖ

Gruodžio 19 d. tarptautinio pripažinimo sulaukęs styginių kvartetą „Mettis“ – Kostas Tumosa (I smuikas), Bernardas Petrauskas (II smuikas), Tomas Petrikis (altas), Rokas Vaitkevičius (violončelė) – ir pianistas Lukas Geniušas surengs koncertą LVSO koncertų salėje. Programoje skambės trys didžiųjų kūrėjų Felixo Mendelssohno, Anatolijaus Šenderovo bei Antonino Dvořáko kūriniai. Pokalbyje su „Mettis“ nariais – mintys apie dažnai kylančius, bet retai užduodamus klausimus.

Ar turėti išskirtinius gebėjimus ir galimybę interpretuoti didžiųjų kompozitorių muziką yra privilegija? Kaip suprantate savo misiją?

Bernardas Petrauskas: Sąvoką „privilegija“ suprantu kaip situaciją, kai kompozitorius dedikuoja tau savo kūrinį ir tu turi privilegiją jį atlikti pirmas. Didžiųjų kompozitorių muzikos atlikimą labiau siečiau su atsakomybe, nes tie kūriniai gyvuoja daugiau nei kelis šimtmečius ne šiaip sau. Žinoma, tam tikra prasme turime pakankamus muzikinius gebėjimus ir supratimą, kurie suteikia išskirtinę privilegiją atlikimu dalintis su plačiuoju pasauliu.

Rokas Vaitkevičius: Manau, kad prisiliesti prie sedevrų, prie tikrų meno kūrinių, kurie įeina į istoriją, – privilegija ir džiaugsmas. Turėti galimybę gilintis į juos yra tai, dėl ko savo profesijoje mokomės, dėl ko grojame.

Kostas Tumosa: Manau, kad mūsų, kaip atlikėjų, misija – suprasti ir tarsi laidininkams perleisti kompozitorių idėjas, mintis, emocijas šių dienų klausytojui.

Tomas Petrikis: Jei misija netiki ir jos nejauti, tai jokia misija. Jei tai neteikia malonumo, manau, net pačią geniausiają muziką groti bus jokia privilegija, o tik dar vienas darbas, kurį gali daryti techniškai gerai. Taigi viskas priklauso nuo požiūrio: jei žiūrima nuoširdžiai, tuomet misija netampa baisiu žodžiu, o veikia malonumu, bendryste.

Kuo ypatingas gyvo garso koncertas šiais skaitmeninio turinio laikais?

B. P.: Mūsų koncerte nebus nei šokių, nei išpūdingų šviesų. Siekiame paliesti žmones emocijomis, o ne dabar paplitusiais vizualiniais efektais.

R. V.: Pirminė mūsų koncerto idėja – paprastumas. Nenaudojame šventinio laikotarpio blizgučių, o gilinsimės į natūralų garsą, kompozicinės minties gylį ir džiaugsimės jos tikrumu, kitaip tariant, grįšime prie muzikos esmės.

K. T.: Gali būti geriausias įgarsinimas, naudojamos moderniausios kameros, tačiau tai niekada neužfiksuos ir neįamžins salėje tvyrančios atmosferos, kurią gali pajusti tik gyvo garso koncerte.

T. P.: Eliminavus skaitmeninius ir dažnu atveju nelabai vykusius tarpininkus (garso aparatūrą, telefoną ir pan.), tarp atlikėjo ir publikos užsimezga stebuklingas ryšys. Grojame mediniais instrumentais, kurie skleidžia vibracijas, ir kiekvienas fizikas pasakys, kad žmogus iki molekulinio lygmens yra iš jų sudarytas. O jei, be viso to, dar dalinamasi emocijomis, kurias kelia atliekama muzika, jokia aparatūra šių patirčių neatstos.

Ką grodami jaučiate jūs, atlikėjai?

turėtume skirti daugiau laiko gyvam kontaktui ir žmogiškajai sąveikai. Manau, kad koncertinė patirtis visada keičia gyvenimą, ir jei daugiau žmonių ateitų į tokius kultūrinių mainų koncertus, visuomenė labiau susitelktų. Greta koncertinio gyvenimo galėtų būti įtrauktas praktinis skirtingų šalių menininkų bendradarbiavimas. Pavyzdžiui, bendras naujų kompozicijų kūrimas ir kitokio pobūdžio kūrybinis darbas. Taip vieni kitus stiprintume ir papildytume, o dėl to naudosis gautų visi – tiek atlikėjai, tiek publika.

T. H.: Manau, tokių festivalių turėtų būti daugiau, pageidautina – kiekvienoje Šiaurės ir Baltijos šalyje. Kaip matome ir šiandieninėje pasaulio politikoje, Šiaurės ir Baltijos šalims vis svarbiau stiprinti bendradarbiavimą bei intelektualinius ir kultūrinius mainus. Kartu esame stipresni.

Kvartetą „Mettis“

M.M. ANDRULYTĖS NUOTR.

T. P.: Visas emocijas, vibracijas ir muzikinį tekstą pirmiausia perleidžiame per savo kūną. Žinoma, per daug įsijautus į emocijas kūnas gali apvilti, todėl reikalinga tam tikra kontrolė, balansas. Vis dėlto surepetuoti koncerte visų juntamų jausmų bent jau man neįmanoma, svarbiausia užduotimi laikau nuoširdų bendravimą su publika.

B. P.: Manau, kad muzikantai jaučia gerokai daugiau emocijų nei tai, kas pasiekia klausytoją per atstumą. Visuomet laukiu tų spalvingų momentų, kurie nutinka scenoje.

K. T.: Aš visuomet išgyvenu emocijas, kūrinio istoriją, kurią kompozitorius siekė perteikti, tad antrinu Bernardui, kad visa tai, ką patiriame scenoje grodami, pasiekia ir klausytoją.

R. V.: Groti puikioje LVSO koncertų salėje mums yra šventė. Tikimės, kad tokią pat šventę sukursime ir publikai.

Papasakokite plačiau apie gruodžio 19-osios koncerto programą.

S. S.: Supratimas apie kultūrinius bei istorinius Baltijos ir Šiaurės šalių ryšius vis labiau didėja. Dėl daugelio priežasčių ilgą laiką manyta, kad šie du regionai priklauso Vakarų *versus* Rytų Europos sferoms, tačiau vis labiau suprantama, kiek daug mes turime bendro. Kultūrinis bendradarbiavimas, žinoma, svarbus menui, bet jis taip pat svarbus daugeliui kitų sričių – ekonomikos, politikos, saugumo. Turime daug kuo pasidalinti! Manau, kad per pastaruosius dešimt metų nuėjome ilgą kelią, tačiau potencialas toliau stiprinti ryšius vis dar didžiulis!

L. K.: Man šis festivalis tampa kompasu, padedančiu atrasti dar nepažintus Baltijos ir Šiaurės šalių muzikinius lobius. Linkiu jam ilgų gyvavimo metų, neblėstančios energijos ir sveikatos organizatoriams, nes puikių idėjų jie tikrai nestokoja!

B. P.: Į programą įtraukėme romantiko Felixo Mendelssohno Styginių kvartetą Nr. 6, kuriame jis naudoja klasikines muzikos struktūras bei formas. Taip pat skambės labai įdomus šiuolaikinio lietuvių kompozitoriaus Anatolijaus Šenderovo Styginių kvartetą Nr. 3, o koncertą vainikuos nuostabus ir euforiją keliantis Antonino Dvořáko Fortepijoninis kvintetas Nr. 2, kurį atliksime kartu su pianistu Luku Geniušu.

K. T.: Šioje programoje galima atrasti subtilių panašumų, tokių kaip tautiškumo puoselėjimas muzikoje. Mendelssohnas puoselėjo vokišką kultūrą, Šenderovas – litvakų, Dvořákas – čekų.

R. V.: Šenderovo Styginių kvartetą Nr. 3 norėjome atlikti jau seniai, pats kompozitorius mums yra padovanojęs jo natas. Prieš trejus metus prie mūsų prisijungė Tomas, anksčiau grojęs styginių kvartete „Art Vio“, kuris įrašė šį Šenderovo kvartetą į kompaktinę plokštelę ir glaudžiai bendravo su kompozitoriumi. Taigi, Tomui kompozitorius yra perteikęs visą šio kūrinio idėją, be to, Tomą su kūrinio sieja ir asmeninis ryšys – pasirinktinai kūrinio pabaigoje skamba jo dukters verksmo įrašas.

T. P.: Išties, Šenderovo kvartete gausiu kiekvieno atlikėjo techninių, virtuozinių pasirodymų, tą patį galiu pasakyti apie Mendelssohno kvartetą ir Dvořáko kvintetą. Visus kūrinius sieja gaivališka ekspresija ir virtuozizmas.

Tomai, prašyčiau prisiminti, kaip vyko jūsų darbas su kompozitoriumi Šenderovu.

T. P.: Šį trečiąjį kvartetą kompozitorius parašė „Art Vio“ užsakymu. Maestro jame grįžo prie muzikinių ištakų – girdima Eduardo Balsio įtaka, jaučiama Bėlos Bartoko kvarteto forma, gausiu šiuolaikinės muzikos elementų. Sakyčiau, kūrinys labai artimas chrestomatiniams kvarteto žanrui gerąja prasme. O

bendradarbiavimas su kompozitoriumi niekada nebuvo baigtinis. (*Šypsosi.*) Tai ir yra smagu: vieną dieną sakydavo taip, kitą – kitaip, o paklaustas, kodėl vakar reikėjo groti *piano*, o šiandien *forte*, sakė: „Vakar lijo, o šiandien giedra.“ Galutiniu mūsų bendradarbiavimo rezultatu esu labai patenkintas ir tikiuosi, kad šiuo atlikimu padėsime žmonėms kvartetą iš naujo atrasti.

Koncerte atliksite Dvořáko fortepijoninį kvintetą su pianistu Luku Geniušu. Papasakokite apie jūsų bendradarbiavimą.

B. P.: Lukas yra aukščiausio lygio muzikantas, su kuriuo kvėpuojame panašiu ritmu, ir tai yra labai paprasta bei malonu.

R. V.: Mano nuomone, kvinteto žanras yra tarsi kvarteto ir fortepijono duetas. Mes, kvartetą, esame kaip vientisas darinys ir išileidžiame į savo ansamblį labai puikų ir įdomų žmogų, su kuriuo norime bendrauti muzikoje. Su Luku mums nėra tekę daug groti, tačiau iš tų patirčių atmintyje išliko jo muzikinė pajauta, reakcija, minties supratimas. Šio koncerto laukiame entuziastingai – bus labai įdomu ir smagu mums patiems.

K. T.: Visuomet labai įdomu dirbti su kitais atlikėjais ir atrasti bendrą kalbą konkrečiame kūrinyje. Taip išmokstame daug naujų dalykų, atlikimo subtilybių, apie kurias kartais patys nepagalvojame. Džiaugiuosi šia galimybe dalintis.

T. P.: Su Luku muzikuoti ypač lengva dėl panašaus muzikos pajautimo, jo neginčytinos meistriškystės. Kamerinėje muzikoje jis puikiai jaučia erdvę, kitus atlikėjus – tik pavydėk. Neabejoju, kad Dvořáko kvintetas nuskambės puikiai.

Dėkoju už pokalbį.

ATKELTA IŠ 2 PSL.

naujas idėjas galima kartu pasvajoti ir tai įgyvendinti?

M. R.: Tokie koncertai galėtų vykti ištisus metus! Jie galėtų būti suskirstyti į choro, pučiamųjų orkestro, simfoninio orkestro, bigbendo ir kamerinės muzikos koncertus. Taip pat kiekvienais metais galėtų būti rengiami labiau specifiniai festivaliai: skirtingų epochų muzikos ar, pavyzdžiui, tradicinių kūrinių, modernios muzikos arba grįstos folkloru. Taip pat kodėl neįtraukus vaizduojamojo meno ar šokio? Tik dangus yra riba idėjoms!

L. J.: Tokių festivalių tikrai galėtų būti daugiau. Šių dienų skaitmeniniame pasaulyje

Skambesys gimsta nugalėjęs savo amžiną abejingumą

Pokalbis su violončelininku, Klaipėdos kamerinio orkestro meno vadovu Mindaugu Bačkumi

MONIKA SOKAITĖ

Mindaugo Bačkaus muzikinis pasaulis pulsuoja gyvybe, jautrumu ir autentiškumu. Jis iš tų menininkų, kurie į muziką žvelgia kaip į būdą būti, o ne vien tik kurti. Jo mąstyme dera ramybė ir nerimas, nuolatinis troškimas ieškoti to, kas nauja. Bačkus geba telkti žmones skatindamas pasitikėjimą ir tikėjimą bendru kūrybos stebuklu. Jo vadovaujamas orkestras – gyvas organizmas, augantis kartu su laiku, o pats Bačkus – tarsi tylus jo širdies ritmas, išlaikantis jautrumą pasauliui ir tikėjimą, kad menas dar gali vienyti žmones.

Kūrybinė lyderystė kameriniame orkestre – tai ne tik meninių sprendimų priėmimas, bet ir kasdienis bendruomenės telkimas. Kaip nusakytumėte santykį tarp meno vadovo atsakomybės ir asmeninės kūrybinės laisvės?

Kūrybinės lyderystės esmė – kryptis. Jei nėra krypties, nebus ir trajektorijos. Orkestras turi savo egzistavimo dinamiką. Tai pakilimai ir nusileidimai, euforija ir apatija, tikėjimas ir beprasmybė, viltis ir rutina. Galima subalansuoti kolektyvą, kad svyravimai būtų kuo mažesni, tuomet stabilumas, nuosekli ramybė, nuspėjamumas tampa pagrindiniais kokybės kriterijais. Jei vadovui šie kriterijai priimtini ir siektini – toks bus ir kolektyvas. Tai nėra mano mėgstamos dinamikos pavyzdys. Būčiau linkęs prie didesnio dinaminio svyravimo. Kartais gali atrodyti, kad pakilimai ir nusileidimai sekina, tačiau tokia yra dinamikos kaina. Jei bendruomenė tavimi pasitiki – sutelkti pavyksta. Tuomet gauni tarsi nebylų bendruomenės leidimą kūrybinei laisvei, nes dauguma tiki, kad tavo kūrybiniai ieškojimai pasiekia tikslą. Štai taip atsiranda galimybė turėti laisvę ir didelę atsakomybę vienu metu.

Jūsų veikloje nuolat jaučiama pagarba tiek tradicijai, tiek modernumui. Kaip manote, kur šiandien susitinka istorinė atmintis ir šiuolaikinė muzikinė savivoka? Ar muzika gali būti būdas susikalbėti tarp epochų?

Galvoju sugretinti taip: tradicija – tai intelektas, modernumas – tai intucija. Jei pasirenkame tik vieną pusę, savotiškai apribojame save, tarsi užsidarome burbulė ir tampame pusiau akli. Šis fenomenas ypač aiškiai matomas šiandieninėje informacijos

sklaidos erdvėje. Kai dirbtinis intelektas, matydamas žmogaus poreikius, duoda tai, ko žmogus trokšta tą akimirką. Bet čia ir yra baisioji informacinio burbulio pusė – įstrigęs vienpusiškume nebepali pamaityti visumos, atrasti balanso tarp skirtingų pasaulio pusių. Manau, svarbu pasakyti, kad tai nėra vien tolerancijos klausimas. Tai labiau gebėjimas būti atviram. Jei teigi tradiciją, nereikia neigti eksperimentų. Jei esi avangardas, turėtum domėtis tradicija. Tikiu, taip gali tapti pakantesnis, dėkingas, atrasti meilę menui ir taiką savyje. Suprantama, tai tik prielaida, tačiau kad susikalbėtum, pirmiausia reikia girdėti aplink save ir nebijoti, jei girdi ne tai, ką norisi.

Kiekvienas orkestras – gyvas organizmas, o jo meninis veidas dažnai tampa kolektyvinių jautrumo atspindžiu. Kas jums pačiam yra idealus kamerinio orkestro skambesys – ar tai estetiškas siekinys, ar tam tikras dvasinis buvimas?

Orkestras – tai vieta, kur žmonės susitinka. Vėl ir vėl. Jei susitinka visada taip pat – orkestras tampa rutina. Todėl reikėtų susitikti vis kitaip. Orkestras turi keistis kartu su pasauliu, su miestais, su žmonėmis. Nereikia stabdyti pokyčių. Mes dažnai norime sustabdyti tai, kas mums atrodo vertinga ar gražu. Ir štai koks netikėtumas: kai tik sustabdome ir bandome užrakinti ar užfiksuoti, viskas ima byrėti tarsi smėlis pro pirštus. Nes kūrybai reikia laisvės, nes menui reikia erdvės ir nesuvaidinto smalsumo, nes žmogui reikia išalkti, kad jis pats trokštų būti su muzika. Tada ir gimsta skambesys. Jis gimsta akimirkomis, kai nugalime savo amžiną abejingumą, kai trumpam imame tikėti, kai tarnystės instinktas pasidaro stipresnis už buitines realybes. Skambesys neatsiejamas nuo buvimo. Sakyčiau, tikras buvimas ir yra skambesys.

Atlikdami įvairių epochų kūrinius, žengiate į tapatybių, migracijų, istorinių lūžių erdves. Kiek, jūsų manymu, muzika pajėgi kalbėti apie atmintį ir netektį? Ar jaučiate, kad scenoje tenka per save perleisti ne tik garsus, bet ir epochas?

Muzika yra galingas ginklas, nes prasiskverbia į giliausias žmogaus vidinio pasaulio vietas. Tai tos vietos, kurių sąmonė ir intelektas nebepasiekia. Tai vietos, kurias dažniausiai vadiname tokiais žodžiais kaip siela,

Mindaugas Bačkus ir Klaipėdos kamerinis orkestras

E. LISOVOJAUS NUOTR.

pasąmonė, dvasia, tikėjimas, meilė. Kiekvieno žmogaus vidinis pasaulis unikalus, būdingas tik jam. Štai kodėl tas pats muzikos kūrinys skamba vis kitaip įvairių atlikėjų interpretuojamas, štai kodėl ta pati muzika gali daryti vis kitokią įtaką kiekvienam iš mūsų. Muzika atsispindi žmoguje kaip veidrodyje. Vienus atspindžius priimame, kitus ne, vieni suteikia džiaugsmo, o kiti gal neigiamų emocijų. Menininkas iš esmės yra pasakotojas. Ir net jei jis pasakoja svetimą istoriją, negali jos pasakoti atsietai nuo savo gyvenimo ir patirties. Taip per save visada perleidi garsus ir epochas, tarsi filtruotum tuos garsus, tuos tekstus. Jei tie išgyvenimai tikri, tikiu, jie gali paliesti klausytoją.

Ar yra vidinis taškas, kuriame solisto ir vadovo būsenos susilieja? Kai stovite prieš orkestrą kaip atlikėjas, ar vis dar girdite jį „iš vidaus“, kaip kūrėjas ir formuotojas? O gal tuo metu tiesiog klausotės?

Man dar niekada nepavyko tiesiog klausytis. Pasiilgstu tų laikų, kai galėjau klausydamasis muzikos nieko nesusprasti, neanalizuoti, nevertinti, bet tiesiog girdėti ir mėgautis, kai gali būti laimingas, nes gražu. Dabar taip neišeina. Labai noriu, bet man kažkas trukdo. Tarsi nuolat girdėčiau netikslumus, trūkumus, neatitikimus, apsimestinį dvasingumą. Tai kaip apsidimas, lyg viduje gyventų kritikas, kuris nepailstamai dirba savo darbą ir atsisako bendradarbiauti su kūno savininku. Meno vadovas yra žmogus, kuris turėtų užduoti klausimus. Ne tik sau, bet gal labiau visiems, su kuriais jis kuria. Klausimai visada padeda rasti kelią. Jei prie meno ateini iš anksto žinodamas visus atsakymus – nieko vertingo nesukursi. Neįmanoma. Tai tampa tik iš anksto išmuktų formulių ir

klišių kartojimo sistema. Ji trumpai gali veikti, bet ilgalaikime kontekste tai pralaimėjimas. Nes kūryba yra kismo procesas.

Muzikiniame pasaulyje dažnai kalbama apie tobulumą, bet rečiau – apie tiesą. Kaip manote, su kuo susijusi muzikinės tiesos prigimtis: su garsu, intencija, santykiu, o gal tyla tarp natų?

Jei tiesa ir egzistuoja, tai greičiausiai ieškočiau jos nepasiekiamose kosmoso platybėse. Gal ten, kur viskas prasidėjo, yra tiesos sėkla. Visi kiti dalykai – tik nebesugrįšiančios akimirkos. Menas negali atsakyti į jokių klausimų, todėl žodis „tiesa“, matyt, šiame kontekste sunkiai vartotinas. Gal – nuomonė, individas, intucija, žinios, pajauta, nerimas, viltis ir dar daugybė žodžių, telpančių į žodį „muzika“.

Muzika dažnai vadinama universalialia kalba, bet vis tiek reikalauja „vertėjo“ – atlikėjo, kuris ją prakalbina. Ar atlikėjas yra labiau vertėjas, ar bendraautoris?

Manyčiau, pirmiausia atlikėjas yra tarpininkas tarp muzikos ir klausytojo. Vieną kartą mano draugas pasakė: „Jei bažnyčioje ieškai charizmatiško kunigo, vadinasi, netiki į Dievą.“ Tuomet pagalvojau – nieko sau, juk tai tiesa! Jei tavo tikėjimas priklauso nuo kunigo, tai esi netikintis žmogus. Suprantu, skambagan kategoriškai, tačiau čia slepiasi labai daug tiesos – jei tavo meilė menui priklauso nuo menininkų, tai tu nemyli meno. Kitaip tariant, atlikėjas yra tarpininkas, o štai muzikos bendraautoris ir vertėjas yra klausytojas. Nes klausydamasis jis verčia muzikos garsus į savo gyvenimo patirtį, kuria kartu su muzikos garsais, kad patirtų emocijas. Štai kodėl kartais po koncerto sakome: gera publika šį vakarą buvo... Mes turime omeny, kad koncerte įvyko sinergija tarp muzikos ir klausytojų.

Šiuolaikinėje kultūroje dažnai kalbama apie greitį, produktyvumą, efektyvumą. Kaip manote, ar menas dar gali išmokyti žmogų lėtumo, gebėjimo ne skubėti, o išbūti su kūriniu ir su savimi?

Man regis, eiliškumas būtų toks: iš pradžių žmogus turi tapti sąmoningas, o tada ateina menas kaip turinys, galintis praturtinti. Menas negali išmokyti, nes jis yra pasekmė. Dievas negali išmokyti, kol netiki, meilė negali išmokyti, kol nemyli, mirtis negali išgąsdinti, kol nepriartėja. Taip ir menas negali veikti tol, kol nesugebi jo įsileisti į save. Tikiu, kad pirmiausia išmoksti neskubėti, tada užsimanai meno, pirmiausia išmoksti būti su savimi, tada pasigendi meno, pirmiausia imi vertinti lėtumą, tuomet randi laiko sau ir menui.

Muzikoje dažnai slypi tiek džiaugsmas, tiek liūdesys. Ar jums artimesnė tokia kūryba, kuri kelia dvasią, ar tokia, kuri leidžia žmogui patirti savo trapumą?

Muzikoje slypi tai, ką atsineši savyje. Suprantu, tai gana kontroversiška tema, tačiau verta apmąstymų. Turiu omenyje ne akivaizdžius dalykus, tokius kaip nuotaika, nepavykusi diena, santykiai darbe ar metų laikas, – veikiau reikėtų kalbėti apie sąmonę, ilgalaikį gyvenimo turinį, vienatvę, prasmės stygių, gal savotišką norą užsimiršti, nes dažnai atrodo, kad gyvenimas yra nesibaigiantis užduočių ir problemų sprendimų ratas. Kartais muzika sustiprina džiaugsmą, kartais sugrąžina skausmą. Muzika gali aktyvuoti proto aistras, įtraukti savo matematinio prado genialumą, o kartais – tai tik mūsų būties atspindys, kuris mums nebūtinai patinka. Būna, klausaisi muzikos, o jautiesi taip, lyg žiūrėtum į savo atspindį: nuobodu, laikas sustojo, oi, kaip garsiai, kokia graži solistės suknelė, įdomu, kas dizaineris, ar daug liko iki pabaigos... Žinoma, būna ir priešingai: byra ašaros ir galvoji, ką žmonės pamany, kad nesivaldai...

Kokios muzikos pasiūlytumėte įsidėti į grotuvą, pavyzdžiui, prie Kalėdų stalo, kad ji primintų, dėl ko verta sustoti ir pabūti kartu?

Prie Kalėdų stalo lai susitinka artimųjų akys ir šypsenos. Aš tikiu: kai artimi žmonės galų gale pastebi vieni kitus, muzikos nebereikia, nes tuo metu vertybė yra ryšys, meilė, artumas. O geriausias būdas išmokyti vertinti muziką – tyla.

Dėkoju už pokalbį.

(Ne)matomas laikas

Pianisto Sergejaus Okruško rečitalis „Organum“ salėje

EMILĖ RIŠKEVIČIŪTĖ

Fortepijonų salone „Organum“ dėsninga klausytis fortepijono rečitalių. Tačiau tampa įprasta čia girdėti ir Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Fortepijono katedros dėstytojų, derinančių pedagoginę ir koncertinę veiklą, rečitalius. Neseniai rečitaliu naują instrumentą „Bösendorfer“ šioje salėje pristatė prof. Daumantas Kirilauskas, o gruodžio 6 d. koncerte visus Gabrielio Fauré noktiurnus skambins prof. Jurgis Karnavičius. Lapkričio 22 d. rečitalį „Nematomo laiko modusai“ atliko aktyviai koncertuojantis pianistas bei klavesinininkas, kamerinių ansamblių narys prof. Sergejus Okruško.

Okruško programoje akcentuotas laikas – jo tėkmė, savaip besiskleidžianti Johanno Sebastiano Bacho ir XX–XXI a. autorių kūryboje. Baroko ir šiuolaikinės muzikos derinimas viename koncerte nėra naujiena, bet ir nėra pianistų repertuaro dėsnis, tačiau šiam atlikėjui tokia paletė artima – tai buvo akivaizdu ir šį kartą. Programoje vyravo cikliniai kūriniai – trijų

Rytis Mažulis ir Sergejus Okruško

K. ZAVECKAITĖS NUOTR.

dalių Bacho „Itališkasis koncertas“ bei Maurice'o Ravelio Sonatina, taip pat Bėlos Bartoko „14 bagatelių“. Šiuo požiūriu išsiskyrė vienadale Ryčio Mažulio premjera „Nematomo laiko modusai“, atsidūrusi programos aukso pjūvyje ir turbūt ne be reikalo pavadinimą suteikusi visam koncertui.

Vis dėlto kulminacija pasiekta programos pabaigoje. Klausantis paskutinio – Bartoko kūrinio tapo aišku, kad jo kryptimi ir judėjime visą vakarą. 1908 m. sukurtos „14 bagatelių“ žymėjo

kompozitoriaus posūkį atonalios muzikos link. Tai vienas pirmųjų vengrų liaudies muzika grįstų Bartoko fortepijoninių kūrinių, o tai vėliau tapo bene ryškiausiu šio kompozitoriaus stiliaus bruožu. Ko gero, Bartokas Okruško muzikinio mąstymo ir skambinimo braižui yra vienas artimiausių kompozitorių. Būtent šiame kūrinyje tikslingai atsiskleidė charakteringos pianisto savybės – tikslus ritmas, sukauptas garsas, aštrios, kampuotos linijos, ryškūs kontrastai ir sunkiasvorė ekspresija.

Bartoko „šešėlis“ atlikėją lydėjo nuo pat koncerto pradžios – net ir Bacho „Itališkasis koncertas“, išsaugojęs baroko artikuliaciją, savaip alsavo fortepijono „mušamąja“ prigimtimi, konkrečiu, kartais sunkoku, ritmiškai tiksliu garsu. Po to skambėjusios Ravelio Sonatinos melodinės linijos pasižymėjo irgi aiškia ritmine segmentacija, harmoniniu aktyvumu, būtent taip formuojant ciklo vientisumą.

Su Ravelio Sonatina netikėtai sklandžiai susisiejo Ryčio Mažulio, žinomo kaip radikalaus minimalisto, premjera „Nematomo laiko modusai“ (2023). Savo kūryboje autorius dažniausiai renkasi kamerinių ansamblių sudėtis, ir iki 2023 m. joje buvo galima rasti vos du gerokai laike atitolusius kūrinius solo fortepijonui („Canon aenigmaticus“, 1990; ir „upanisad / those who sit near“, 2013), taigi šis – trečiasis. Pasak autoriaus, kompozicijos konstrukcija griežta, primenanti serijinę techniką: 10 minučių trukmė padalyta į 30 didelių „taktų“, kurių kiekvienas trunka 10 sekundžių, tai yra 30 ketvirtinių. Kompozitorius naudoja didelius nereguliarius

sugrupavimus ir taip susidaro nuolat besikeičiančios ritminių verčių proporcijų sekos. Toks struktūrinis tikslumas būdingas Mažulio muzikai.

Tačiau griežtumas lieka tik kaip kūrybos proceso dalis, ir galutinėje partitūroje kompozitorius natas užrašo be konkrečios apibrėžtos trukmės. Atlikėjas vadovaujasi santykinu atstumu popieriuje tarp natų bei savo intuicija. Atrodė, Okruško šioje kompozicijoje jautėsi kaip namie – muzika skambėjo užtikrintai, sklandžiai, meniškai. Kūrinio autorius neprieštaravo ne tik gana laisvam natų trukmės interpretavimui, bet ir harmonijos koregavimui bei minimaliai improvizacijai, tad pianistas nėrė į šią laisvę su visa kūrybine atsakomybe, kad taptų skambančios visumos, gilaus ir išgryninto vidinio turinio bendraautoriumi.

Gera apgalvota programa, dėmesys naujai lietuvių kompozitorių muzikai yra vienas savičiausių ir įdomiausių pianisto Sergejaus Okruško bruožų apskritai, kaip ir nuolatinis jo noras ieškoti netikėtų sąsajų, sąveikų, praturtinti įprastus muzikinius kontekstus.

Mūsų poetinis Vilnius

Performatyvi kelionė „Taxi Vilnius“

AISTĖ ŠIVYTĖ

Vilnius iš esmės poetiškas miestas. Ar tai būtų siaurų gatvelių jaukumas, ar žymių šį miestą apdainavusių poetų eilės – Vilnius ir poezija dera kaip rudenėjantis oras ir puodelis arbatos. Miestui legenda ir savitas identitetas ypač svarbu, tačiau neretai ir ydinga – norint išlaikyti tradicijas, kažkas nuolat turi likti už borto. Dažnai tokiu atpirkimo ožiu tampa pastaraisiais metais šalyje vis gausesnii imigrantai: užsisakant maisto į namus, retai kada pravers lietuvių kalba, o ir įsėdęs į taksi retai išgirsi „laba diena“ be stipraus akcento. Jei apskritai išgirsi. Nesunku pasijusti klaustrofobiškai ir, akimis nulydėjus būrelį nežinomos tautybės maisto kurjerių ant elektrinių dviračių, įtikėti, kad Vilniaus savastis kardinaliai kinta.

Manto Jančiausko kūrinys „Taxi Vilnius“ (projekto vadovė Kristina Werner) kviečia į miestą pažvelgti pro taksi vairuotojo langą. Žiūrovai gali pasirinkti – važiuoti su vairuotoju, kalbančiu angliškai ar rusiškai. Patirties, trunkančios apie gerą valandą,

metu su trimis vairuotojais („Taxi Vilniuje“ tenka persėsti į tris skirtingus automobilius) važinėjame rudenėjančio Vilniaus gatvėmis, klausomės poezijos, vairuotojų gimtųjų šalių (mano atveju tai buvo Indija, Nigerija ir Egiptas) dainų.

Tik įsėdus į keleivio vietą nesunku pastebėti, kad taksi vairuotojo profesija – vujaristo svajonė: gali nevaldomai žvelgti į pasaulį, kuris net nesusimąsto pažvelgti į tave. Be menkiausio pašalinio žvilgsnio įvažiuojame į Santuokų rūmų stovėjimo aikštelę, stebime parke besifotografuojančius jaunuosius, per gatvę einančius pėsčiuosius, praeivius, galime sustoti nors ir vidury gatvės, ką ir padarome, ir niekas neatkreipia dėmesio į vieną iš daugybės taksi, zujančių Vilniaus gatvėmis. Tokia buvimo sąlyga išlaisvina – jautiesi kaip dalis konspiratorių grupelės, susėdusios viename taksi automobilyje ir dėl jo nematomumo galinčios žiūrėti į Vilnių, tarytum nusimetantį drabužius.

Tik gavę progą, per dramaturgines kūrinio pertraukas (dramaturgė Kristina Marija Kulinič), klausinėjame vairuotojų apie jų

gyvenimą – kodėl jie čia atvyko, kokia kalba buvo daina, ką jie veikia Lietuvoje. Tai daug įdomiau, negu klausytis vairuotojų, šnekančių pagal iš anksto numatytą tekstą. Vairuotojų motyvacija keliauti į Lietuvą paprasta, kasdieniška – savęs paieškos, noras keliauti, noras baigti bakalaurą ar magistro studijas. Taip palengva laužiama migracijos stigma – migruoti yra žmogiškas noras, ne vien nelaimės apibrėžta būtinybė. O juk dažniausiai apie migrantus kalbama kaip apie karo pabėgėlius, tarsi tik tokia priežastis gali būti pakankamai gera (ir tai ne visada) palikti savo šalį. Primityviai šnekančios, šis kūrinys labai akivaizdžiai parodo, kad migrantai yra tokie patys žmonės kaip ir mes, turintys visas teises keliauti ir egzistuoti ten, kur nori ir kaip nori.

Vienas įdomiausių „Taxi Vilnius“ aspektų – tai, kad Vilniaus kaip romantiško, poetiško miesto vaizdavimas ir migrantų kasdienybės jame temos nesipeša tarpusavyje. Vilniaus legenda nesumenksta, jeigu jį mums aprodo indas ar egiptietis; važiuoti gatvėmis ir žvalgytis į miesto vaizdus netampa mažiau žavu, net jei

Akimirka iš performatyvos kelionės „Taxi Vilnius“

L. STASIULIONYTĖS NUOTR.

tuo metu automobilyje skamba muzika iš Nigerijos. Vilnius išlieka Vilniumi, net kai į jį žvelgdamas girdi ilgą monologą apie migranto gyvenimo sunkumus jorubų kalba. Ši patirtis greičiau įpučia miestui dar daugiau gyvybės ir spalvų – tai galimybė suvokti, kokioje unikaloje patirčių įvairovėje tarpstame.

Galiausiai „Taxi Vilnius“ paliečia ir aktyvistinį aspektą – pasak spektaklio kūrėjų, jau greitai iš taksi vairuotojų bus reikalaujama mokėti lietuvių kalbą, kitaip vairuotojai klientų aptarnauti negalės. Važinėjantis po miestą, ši tema subtiliai įaudžiama į kūrinio audinį – vairuotojai bando cituoti lietuviškų eilėraščių nuotrupas, klausinėja, kaip lietuviškai vienas ar kitas žodis, ką reiškia eilėraštyje nugirstas „šalvena“. Pasirodo, neretai tokie eilėraščiai

tampa ir lietuvių kalbos mokymo dalimi – migrantai mokomi suprasti žodžius, kurių nesupranta ir dažnas lietuvis.

„Taxi Vilnius“ – unikalus kūrinys ne tik savo forma, bet ir tuo, kad jame puikiai dera labai skirtingos temos: poetiško Vilniaus legenda ir migrantai, ieškantys vietos naujoje šalyje, poezija ir absurdiškas lietuvių kalbos reikalavimas, taikomas taksi vairuotojams. Tai patirtis, kuri leidžia pažvelgti į Vilnių pro lengvai romantizuotus taksi langus, tačiau taip pat kviečia susipažinti su žmonėmis, kurie dėl savo rasės mūsų šalyje dažnai stigmatizuojami ir netoleruojami. Vis dėlto „Taxi Vilnius“ vos per valandą parodo, kad Vilnius turi vietos į jį atvykstantiems: visi gali derėti jo legendoje.

Teatro mechanizmas

Pokalbis su režisiere Giedre Kriaučionyte-Vosyliene

INGRIDA JANKAUSKAITĖ

Giedrė Kriaučionytė-Vosyliene – teatro režisierė, vis dažniau kurianti spektaklius vaikams. Tarp svarbiausių jos pastarojo laiko darbų – „Mergaitė su šautuvu“ (Vilniaus teatras „Lėlė“, 2025), „Pelėda Drūlija“ (Valstybinis ansamblis „Lietuva“, 2024), „Supermoksliukas“ (Meno ir mokslo laboratorija, 2021), „Virimo temperatūra 5425“ (Lietuvos nacionalinis dramos teatras (LNDT), 2019), „Trijulius aukštyn kojom“ (LNDT, 2018) ir kt.

Režisūros studijas baigėte pas Aidą Giniotį ir Agnių Jankevičių. Kaip prasidėjo jūsų režisūros kelias?

Paauglystėje lankiau Mažąją teatro akademiją, ten susipažinau su įvairiais žmonėmis, su kai kuriais iš jų iki šiol ne tik draugaujame, bet ir kuriame. O fantastiškiausias dalykas, kad ją lankydamas galėjau nemokamai žiūrėti spektaklius visuose Vilniaus teatruose – sėdėdavau ant laiptų ar scenos kišenėje. Tuo metu buvo tiek laisvo laiko, kad beveik visus vakarus praleisdavau teatre: žiūrėjau viską, kai kuriuos spektaklius – po daug kartų.

Apsisprendžiau studijuoti vaidybą. Būdamas aštuoniolikos net nemąščiau, kad galėčiau režisuoti, nors per mokyklos renginius natūraliai imdavausi būtent režisūros. Vis dėlto nusprendžiau stoti į vaidybą Karališkojoje menų akademijoje Londone. Ten neįstojusi dėjavu visas pastangas dėl studijų Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Perėjau visus keturis turus, bet patekau ne į vaidybą, o į režisūrą. Pamenu, dėstytojas manęs paklausė, ar noriu studijuoti režisūrą, o aš nuoširdžiai atsakiau, kad norėčiau į vaidybą, bet iš esmės – į teatrą. Išvykusi į mainų programą Vengrijoje supratau, kokia gili buvo dėstytojų įžvalga, kad mane priėmė būtent į režisūrą. Už tai iki šiol esu jiems dėkinga. Grįžusi į trečią kursą, į vaidybą nebesižvalgiau, pradėjau koncentruotis į režisūrą.

Koks buvo pirmas jūsų režisuotas spektaklis jau profesionalioje scenoje ir kaip jį prisimenate?

Pirmasis krikštas įvyko Lietuvos nacionaliniame dramos teatre su spektakliu „Bestuburiada“. Mane visą laiką domino aktorių bendruomenė, susiformuojanti repetitijų metu ir gebanti atvirai pažvelgti į analizuojamą temą bei pačius save. Kuriant su bendrakursiais jaučiamas natūralus

Giedrė Kriaučionytė-Vosyliene

M. ALEKSSO NUOTR.

pripratimas, jų elgesys jau yra žinomas, tad dialogas tęsiamas, o ne inicijuojamas. Kai žmonių visiškai nepažįsti ir pradėti su jais gilintis į temą, atsiskleidžia didelis nuoširdumas ir atvirumas. Puikiai prisimenu tą laikiną bendruomenės susikūrimo jausmą, kai visiškai nepažįstami žmonės staiga ima kalbėtis apie aštriausius gyvenimo potyrius, intymiausias dalykus. „Bestuburiados“ procese šį aspektą prisimenu kaip svarbiausią. Man rodos, lietuvių aktoriai, sutikę kurti su jaunu režisieriumi, laikosi tam tikro etiketo – nerti ir pasitikėti. Žinoma, ne kartą esu susidūrusi su tam tikra kova, kai reikia ieškoti būdų įtikinti aktorius sava idėja.

Kokį darbo su aktoriais būdą dažniausiai renkatės?

Analizė ir improvizacija. Net ir turėdama galvoje tam tikrus išėjimo kelius, visada noriu pažiūrėti, kas gali gimti kontakto su aktoriumi metu, kaip aktorių gyvenimiškos patirtys gali skleisti jiems kuriant vaidmenį arba kaip jos gali pildyti pasakojimą, pasakojimo temą. Galvodama apie spektaklį visada pasilieku tas vietas, kurias norėsiu spręsti improvizuodama, ieškodama kartu su aktoriais. Labai svarbu nepalikti aktoriaus tik kaip vaidmens atlikėjo – atvirščiai: reikia suteikti erdvės kūrybai.

Tikrai nesu vaizdo režisierė – susitelkiu į pasakojimą. Man, kaip žiūrovei, įdomu tyrinėti tai, ko pati savyje nesinešioju, – mėgstu labai vizualius spektaklius, kai tam tikra kontempliacija vyksta vaizdo ir teksto dermėje. Tačiau aš – ne tokia kūrėja. Man labai svarbu pats pasakojimas ir kaip jis bus papasakotas. Pasakojimas ir darbas su aktoriais – esminis dalykas, kuris mane „veža“ režisūroje.

Lietuvos nacionaliniame dramos teatre dirbate režisieriaus asistente. Pažinote žymius užsienio

režisierius – Á. Schillingą, K. Lupą, L. Twarkowskį. Kokios patirties pasisėmėte iš jų?

Galiu teigti, kad šis teatras buvo pagrindinė mano režisūros mokykla. Dirbau su itin skirtingais režisieriais – skyrėsi jų režisūrinis braižas, santykiai su aktoriais, teatrinis skonis. Susipažinau su labai įdomiomis asmenybėmis. Tai atvėrė suvokimą, koks įvairus gali būti teatras ir kaip jis priklauso nuo asmeninio suvokimo bei skonio. Dar vienas svarbus aspektas – kuriantiems spektaklį režisieriams kildavo įvairiausių problemų. Aš iš arti stebėjau, kaip su jomis tvarkosi savo srities profesionalai. Jei premjeros metu neveikia projekcija – stabdoma premjera, jei suseraga solistas – per kelias valandas trijų valandų operai surandame naują, keičiame kostiumus, kurie neleidžia atlikti vaidmens, ar dekoracijas, kurios neleidžia apšviesti aktorių, ir t.t.

Teatrą galima skirti į dvi dalis – kūrybą ir mechanizmą. Režisieriui taip pat tenka užduotis tą mechanizmą suvaldyti. Po dešimties metų darbo režisieriaus asistente tiek teatre, tiek operoje mechanizmas yra mano kraujyje. Tai išties man padeda stipriai atsigręžti į kūrybą. Ir, žinoma, žmonės: visi jie – tiek montuotojai, tiek aktoriai, tiek administracija – leido pasijausti didelės bendruomenės, kalbančios ta pačia kalba, dalimi.

Lietuvoje vis dar skiriasi vyrų ir moterų režisierių skaičius. Kaip manote, kodėl taip yra?

Manau, jei skaičiuotume studijas baigusiuosius, santykis būtų apylygis. Ši tendencija vis dėlto nauja. Kai aš stojau, moterų režisierių buvo vienetai, ypač jaunų kūrėjų, kurios gautų galimybę statyti didžiosiose scenose ar pelnytų pagrindinius apdovanojimus. Pirmas lūžis įvyko, kai Yanos Ross spektaklis buvo įvertintas „Auksiniu scenos kryžiumi“ geriausio spektaklio kategorijoje, o vėliau apdovanojimą gavo ir Eglė

Švedkauskaitė. Tuo nuoširdžiai džiaugiuosi, nes priėjome lūžio tašką, žymintį naują erą. Manau, dramos teatruose reikalai tikrai juda gera linkme. Norėčiau tikėtis, kad ir operos srityje atsiras vis daugiau moterų pavardžių.

Naujausias jūsų darbas – spektaklis vaikams „Mergaitė su šautuvu“. Koks buvo kūrybinis procesas?

Perskaičius pirmą Mariaus Marcinkevičiaus ir Linos Itagaki knygos „Mergaitė su šautuvu“ puslapį man užėmė gerklę, nes istorija prasideda tragišku įvykiu – mergaitės tėvai išvežami į Sibirą. Vaikas skaitydamas girdi tai kitaip, bet suaugusiajam atsiveria labai platus kontekstas. Mano seneliai buvo partizanai, tad ši tema šeimoje buvo aktyviai gvildinama. Dėl to knygą perskaičiau labai jautriai, mane sužavėjo autorių drąsa kalbėti atvirai, nemėginant kažką išlaviruoti ir pabėgti nuo sudėtingų istorijų, mirčių ir juodumos, kartu randant žavesio ir lengvumo. Knyga – tarsi komiksas, su ryškiu vizualiniu sprendimu, todėl pirmiausia reikėjo parengti scenarijų. Mūsų tikslas buvo spektaklį pritaikyti įvairioms erdvėms, kad galėtume jį rodyti ne tik teatre „Lėlė“: norėjome, kad jis taptų Birutiečių vykdomos pilietiško pamokos dalimi. Lėlių teatre labai svarbu apšvietimas, o čia reikėjo rasti sprendimą, kad spektaklis galėtų įvykti net ir dienos šviesoje.

Man visada norisi pateikti idėjas, kuriose būtų palikta tam tikrų „nišų“, skirtų bendrai kūrybai, improvizacijai. Aktoriai į šį procesą bei paieškas dažnai įsitraukia labai noriai ir atranda natūralų buvimą, įsijungia į kūrybinį procesą. Labai džiaugiuosi, kai aktoriai gali kūrybiškai prisidėti prie procesao.

Kokia vaikų reakcija į šį spektaklį?

Teatro „Lėlė“ aktoriai pasakojo, kad jų spektakliuose dažniausiai būna labai triukšminga, tad juos nustebino, jog šiame spektaklyje paprastai itin tylu. Spektaklio pradžioje vaikams į rankas įduotas dinamitas sukuriama įtampa, ir jie staiga suklūsta, pajaučia, kad mes jais pasitikime. Jie seka, kokias instrukcijas gaus toliau. Knygoje daug laiko šuolių, grįžimo į praeitį, kuris leidžia atitraukti nuo dramatiško buvimo „čia ir dabar“. Teatre mergaitė yra bunkeryje ir nuo šio fakto sunku pabėgti. Knygoje ji bunkeryje, bet čia pat laiminga bėgioja savo namų kieme ir gauda kalakutą Jozifą. Vaikai spektaklį žiūri suklusę, susijaudinę, o tuo metu, kai mes

pasiūlome įsitraukti į veiksmą – puola veikti ir atgyja, taip nutoldami nuo labai sunkaus dramatinio pasakojimo. Tai labai įdomu. Man taip pat būtų smalsu pasiklausyti, apie ką vaikai su tėvais kalbasi po spektaklio. Labai puiki teatro „Lėlė“ idėja kalbinti vaikus po spektaklio apie tai, ką jie suprato, kas jiems patiko ar sukėlė kokią neigiamą emociją.

Šiuo metu scenoje matome nemažai mergaičių herojų. Kaip manote, kodėl? Ką tai suteikia mažajam žiūrovui?

Pamenu, vienas berniukas klausė, kodėl spektaklyje su šautuvu yra mergaitė, o ne berniukas. Čia tarsi sugrįžtame prie moterų režisierių temos – kol mes vis dar keliame tokį klausimą, tol jis aktualus. Vadinasi, pas mus yra per mažai šių herojų. Kai tokio klausimo nebekelsime, tada galėsime kalbėti, kad tai gali būti bet kas. Tačiau šiuo metu svarbu, kad tai būtų mergaitė.

Daugelis režisierių renkasi kurti suaugusiems žiūrovams skirtus spektaklius. Kaip manote, kuo svarbus yra teatras vaikams?

Manau, kad kurti spektaklius vaikams mane paskatino motinystės etapas. Susidurdama su įvairiais dukros raidos etapais pastebėjau, kad sunkiau žodžiais įvardinti, kaip vaikai reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Daug lengviau žaidimo metu perkelti jam aktualius klausimus į lėles ar žaislus. Kai tą padarome – vaikai situaciją supranta kur kas geriau, nes situacijos stebėjimas iš šalies jiems sumažina įtampą. Jis pamato kito pavyzdį. Vaikai natūraliai linkę kartoti matomus elgsenos modelius, todėl ir spektaklio personažai formuoja vaiko įsivaizdavimą, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Vaikai iš spektaklio išsineša daugiau, nei mums atrodo. Jie negali intelektualiai visko apibūdinti žodžiais, bet jie turi jausmus, kuriais vadovaujasi, dedasi viską į pašmonės stalčius. Todėl kurdama mažiesiems žiūrovams jaučiu didžiulę atsakomybę. Net nekalbu apie savaime suprantamą požiūrį, kad mes auginame savo žiūrovą, kuris vėliau ateis į teatrą arba jį apleiks.

Kokie artimiausi jūsų kūrybiniai planai?

Gruodį su ansambliu „Lietuva“ išleisiu spektaklį „Pelėda Drūlija ir žiovuliukai“ pagal Ingos Narijauskienės terapinę knygą vaikams. Paliesime miego temą, susitelksime į poilsio svarbą

NUKELTA | 7 PSL.

Matyti 360 laipsnių kampu

Įtraukusis judesio spektaklis 6–18 mėn. kūdikiams Keistuolių teatre

MILDA BRUKŠTUTĖ

Birutė Banevičiūtė – šokio teatro „Dansema“ meno vadovė ir choreografė, kūdikių poreikių, jų kalbos ir pasaulio supratimo žinovė bei kantrybe apsišarvavusi pedagogė, ne tik jaučianti norą dailintis sukauptomis žiniomis, bet ir puikiai gebanti tai daryti. Tad kažin ar Keistuolių teatras, nutaręs plėsti savo auditoriją ir pirmą kartą tiksliai prisikviesti į žiūrovų salę pačius mažiausius sceninio vyksmo tyrinėtojus, galėjo tam pasirinkti tinkamesnį žmogų. Kad ir kaip natūraliai tai atrodytu, vis dėlto reikia pripažinti, kad toks sprendimas turėjo pareikalauti nemažai drąsos – juk dabar teatro repertuare atsirado itin siaurai žiūrovų grupei pritaikytas spektaklis, tinkamas tik kūdikiams nuo šešių iki 18 mėnesių amžiaus (o kaip patogiu būtų jį pritempti nors iki trejų metų!). Smagu dėl šio ne praktiniais svertais, o nuoširdžiu išsiklausymu į pasirinktą auditoriją nulemtu teatro pasirinkimo.

Banevičiūtės režisuotas spektaklis „Evoliucija“ mažuosius žiūrovus, kartu su juos lydinciomis mamomis ir tėčiais, sutinka baltu linoleumu išklotoje, melsvai apšviestoje scenoje, kurioje palei kraštus susėdama iš visų keturių pusių (scenografė ir kostiumų dailininkė Medilė Šiaulytė). Čia akimirksniu tarytum įkrintama į visai kitą, uždara, vos ne patį kvėpavimą ar tankį keičiančią erdvę: gal panirome į vandenį, tinkamą tiek spektaklio veikėjams laumžirgiams, tiek, bent iki gimimo, ir patiems kūdikiams vystytis? Atrodo, kad pastarieji, vos tik čia atsidūrę, jaučiasi natūraliai ir patogiai, priešingai nei aš, kurį laiką niekaip negalėdama atsikratyti asociacijos su prekybos centrais, šaltomis, varginančiomis jų

šviesomis ir mobiliomis auklėmis (subtiliomis, kokybiškomis). Prie auklių įspūdžio prisideda ir Augustino Ališausko sukurta kūdikiška muzika, primenanti, kad maži vaikai nemėgsta žemų garsų.

Spektaklio dramaturgijos atspirties tašku kūrėjai pasirinko laumžirgius bei jų evoliuciją. Tai ne tik gražūs, lietuvių pamėgti vabzdžiai, bet ir iš tiesų ypatingi padarai: turi net penkias akis ir geba matyti 360 laipsnių kampu, be to, skraido labai greitai, o pagal jų sparnų struktūrą žmonės sukūrė malūnsparnio mechanizmą. Spektaklio aktoriams Jurgiui Marčėnui ir Dianai Kamarauskaitei (kitais kartais „Evoliucijoje“ vaidina Justina Smieliauskaitė ir Judita Urnikytė) ypatingas laumžirgių regėjimas, kaip ir kitos jų galios, neabejotinai praverstų, mat vaidinant tenka prisitaikyti prie visose pusėse įsikūrusių ir labai skirtingai reaguojančių mažųjų spektaklio stebėtojų-tyrėjų. Šis kontaktas, besimezgantis aktorių ir žiūrovų ryšys – pagrindinis Banevičiūtės kūrinio variklis.

Trūkinėjantis rašymas, minčių kliuvinėjimas, lemiamas rašant recenziją mano pačios kūdikių netoliese keliamo chaoso, leidžia suprasti, kaip viskas „Evoliucijoje“ režisierės apskaičiuota, suvaldyta ir numatyta į priekį. Kūdikiai savo reakcijomis nenutraukia ir nesutrikdo spektaklio – jie yra jo tikroji gyvybė, regis, net įdomesnė už bet kokį aktorių judesį ar iš kostiumo ištrauktą objektą. Tokiam žaidimui, kuriame kūdikiams suteikiama visiška laisvė reaguoti, kaip tik jie nori (o tėvams, dar neprasidėjus veiksmui, prisakoma jų nestabdyti), prireikia be galo daug taisyklių, apie kurias nieko neįtariame, – jos varžo tik spektaklį vedančius aktorius. Įsivaizduoju, kaip jiems tenka nuolat stabdyti

Jurgis Marčėnas įtraukiojo judesio spektaklyje 6–18 mėn. kūdikiams „Evoliucija“

save, kad nenuklystų toliau, nei dera, – „svajot ir išdykaut“, kad liktų tame pačiame gana lėtame ir monotoniškame *čiadabartiškume*, nuo kurio kasdienybėje vis bando pabėgti susirinkusių mažutėlių mamos.

Beje, kad jau prakalbome apie mamas... Visą spektaklį ir keletą dienų po jo vis bandžiau suvokti, koks vaidmuo joms priskiriamas tokiuose kūriniuose. Čia, kur sproginėja ryšys tarp aktorių, objektų ir tikslinės auditorijos – kūdikių, kurie dažnai visai nekukliai tampa pagrindiniais kūrinio atlikėjais. Juk jos sėdi čia pat, ant tos pačios scenos, ir stengiasi vienu metu tiek būti, tiek ir nebūti – nes tiek viena, tiek kita bet kada gali sugadinti veiksmą: sukelti nesaugumo pojūtį ar nukreipti kol kas dar taip

sunkiai valdomą savo atžalų dėmesį nuo pirmojo susitikimo su menais. Rodos, jos čia nėra nei aktorės, nei žiūrovės – bent jau man nepavyko sulaukti nė vieno aktorius žvilgsnio. Ir tai suprantama, juk jie vos spėja reaguoti į mažylių judesius, aprėpti juos visus. Gal nebūčiau apie tai susimąsčiusi, jeigu nebūčiau įžvelgusi paties gyvenimo atspindžio. Kai pačiai mamai ir jos kūdikiui dar nelabai aišku, kur baigiasi vienas ir prasideda kitas (atsiskyrimas dar neįvykęs), o aplinka priima juos kaip atskirus individus, išsirikndama tik vieną iš jų, antrajam neišvengiamai sukeliama užribio jausmas. Galiausiai, besimatuodama įvairius vaidmenis ir sukdamą galvą tiek apie „Evoliuciją“, tiek apie gyvenimą, priėjau prie Žemės (šiuo atveju

tiksliu – Kranto), kaip sau priimtino mamos vaidmens interpretacijos šiame spektaklyje varianto. Ir vis dėlto kas, teatrine kalba kalbant, čia yra toji Žemė: ar tai tikrai vaidmens, o gal labiau – dekoracijos pavadinimas?

Spektaklio metu laumžirgiai pamažu išsikonstruoja, jų sparnai pakimba ore. Skirtingais pavidalais pabuvus vandenyje ir ant kranto, perėjus visas vystymosi stadijas – metas skristi! Iš tiesų spektaklis subtilus, žavintis saikingumu – judesių, objektų, spalvų ir garsų darna. Jam pasibaigus kūdikiai atrodo ramutėliai, gavę lygiai tiek, kiek jiems ir reikia, – pajautę ryšį, bet neišgąsdinti jo pertekliaus, kiekvienas pasisėmęs pagal savo poreikius ir galimybes.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

žmogui kaip visumai. Kalbėsimė, kaip svarbu klausyti, ką sako kiekvieno kūnas, kai yra pavargęs. Pasiūlysimė vaikams įvairių būdų, kaip susidraugauti su miegu. Ši tema man labai svarbi, noriu ją pasidalinti su jaunaisiais žiūrovais, nes tai, ką pasakysime dabar, jie dar ilgai nešiosis su savimi.

Kokie pastarieji spektakliai jums pačiai labiausiai įsiminė?

Spalį Vilniaus tarptautiniame teatro festivalyje „Sirenos“ mačiau puikų portugalų spektaklį „Katarina, arba fašistų žudymo menas“ (rež. Tiago Rodriguesas). Šiais metais festivalis pateikė

išskirtinai taiklių spektaklių, susijusių su dabar vykstančiais procesais tiek politikos, tiek kultūros srityse. Teatre sudėtinga atliepti šiuo metu vykstančius procesus, nes nuo pirmosios idėjos gimimo iki spektaklio įgyvendinimo praeina ne vieni metai. O festivaliai turi galimybę atrinkti ir atvežti būtent dabar aktualių pastatymų. Todėl jaučiau didelį malonumą žiūrėti ir klausytis, kaip gromuliuojamos temos, kurios kasdien sukasi mano galvoje, stebint tokią katastrofišką šalies politinę situaciją. Viso spektaklio metu galvojau, kad galbūt apskritai esame ant naujos valdymo formos slenksčio.

Dėkoju už pokalbį.

Diana Kamarauskaitė įtraukiojo judesio spektaklyje 6–18 mėn. kūdikiams „Evoliucija“

L. VANSEVIČIENĖS NUOTRAUKOS

Neskaičiau, žiūrėjau III

Kristijono Žungailos paroda „Šurfas“ Pamėnkalnio galerijoje

EMILIJA VANAGAITĖ

Obuoliai krinta, pūva, kažkas vyksta, o aš stebiuosi man įdomių tapybos parodų stoka. O gal ir nesisistebiu. Bet kokiu atveju vasarą daugmaž nuo jos išsiuosiu. Išskyrus nuo tos, kuri kabo namie, bet jai nėra priekaištų, nes ji priklauso man, o mano skonis juk be klaušimų – nepriekaištingas. Ateina mano mylimasis lapkritis ir viena paroda patraukia akį – Kristijono Žungailos „Šurfas“. Visa kita, ką rudenį pavyko pamatyti, pasirodo kaip žemai kabantys vaisiai, kuriuos nemalonu rašyti.

Gedulo jausmas. Padūmavęs vėlstančio rudens laikas, kuriame, sakyčiau, tobulai išsiskleidžia Žungailos kūriniai. Tie patys ženklai menininko kūryboje, prieš tai buvę *tag'ais* ar purkštavimais, evoliucionavo į tikrus artefaktus. Sunku neprisiminti ir nelyginti, nes branda akivaizdi. Harmonija, tvarka tame, kas iš pirmo žvilgsnio atrodo nešvaru, sena ar pasenę ir prisilietimo akimirka žadėtų infekciją. Tai, ką Žungaila pats kadaise pakasė savo kūryba, dabar jau iškasinėja su archeologo žvilgsniu ir precizika. Man tai pasirodo gudru, bet manau, kad čia tiesiog atidaus žmogaus nuoseklumo ir užtikrintumo požymis, gilesnis ir sunkiau pasiekiamas.

Kaip dabar jums tiksliai pasakyti, apie kurį kūrinį kalbėsiu? Kai pirmąkart lankiausi parodoje, įkišau nosį paklausti galerininkės, ar neturi kūrinų sąrašo su pavadinimais, technikom, sukūrimo laiku, tačiau man buvo pasakyta, kad menininkas kategoriškai atsisakė tai pateikti. Lieku it kūrinį miške stovėti ir vertinti visumą. Toks paprastas dalykas, o sukelia tokį sumišimą. Tad kai kalbėsiu apie kūrinį, jūs patys turėsit susiprasti, apie kurį kalbu. Pasitikiu jums. Artefaktai, iškarpos, nuotaikos. Visa tai – daugiasluoksnius mus supančių simbolinių ir fizinių faktūrų tyrimas. Jėzaus figūra, ateinanti iš liaudies meno (ar bent jau dėl savo primityvios išraiškos jį menanti), o ne iš bažnytinės, tai yra profesionaliosios, dailės tradicijos, tyrinėjama keliose drobėse. Būtent, kad tyrinėjama. Ta pati figūra įgauna skirtingus jausmus ir plotmes. Atrodo, kad Jėzus, kurį ne kartą nukryžiuoja Žungaila, nuo surūdijusių vinių užsikrėtęs stabilge, o jo kančia tampa dar sunkesnė, netgi savotiškai bjauri, bet artimesnė ir neabejotinai žmogiška, purvinomis, mielomis panagėmis.

Paroda tokia, kad norėčiau išmėsinėti kiekvieną kūrinį, bet tuo, be abejo, neužsiimsiu. Šis formatas man to neleidžia. Pradėsiu nuo to, kurio pati norėčiau

labiausiai. Drobė ant kažkurios sienos tampa panaši į Anselmo Kieferio ir Sterlingo Ruby (kai pastarasis purškiamaisiais dažais lietė drobes maždaug XXI a. 2-ojo deš. pr.) *love-child*. Anksčiau tokių minčių neturėjau, o dabar skaitant pokalbį su Ruby, kurio metu jis pristato 2011 m. vykusią tapybos kūrinį parodą, atrodo, daug kas tinka Žungailai. Pavyzdžiui, mintis apie paties Ruby kūrinį kaip laiko mašiną – „vienu metu įkūnijančius nublukusią praeitį, sustingusią dabartį ir perspėjimus apie apokaliptinę ateitį“ (Brienne Walsh, „The Survivalist: Q+A with Sterling Ruby“, in: *Art in America*, 2011-03-18).

Aptariamasis Žungailos kūrinys tvirtas, padalintas į dvi aiškiai atpažįstamas zonas – viršutinę santūresnę, tamsiai pilkšvai juodą plokštumą ir apatinę tankesnę, gestiškesnę (ir įsižiūrėjus – groteskiškesnę) tekstūrą bei atspalvių masę. Kompozicija remiasi į horizontalią liniją, kuri daugmaž per vidurį nubrėžia ribą – ji veikia kaip pagrindinis orientyras ir sukuria tariamos erdvės įtampą tarp „dangaus“ ir „žemės“, tačiau, kaip neretai nutinka Žungailos kūrinuose, taip pat siūlo kryžkelę, žvilgsnio sutrikdymą. Centrinė šviesesnė juosta ir vertikalių variacijos suteikia drobei savotišką tinklę, tarsi architektūrinį karkasą po paviršiumi, kuris, peržvelgus purkšto dažo rūką, virsta kapinėmis. Spalvinė paletė sutelkta – dominuoja juodi, tamsiai pilki ir žemiški tonai su retomis šviesesnėmis prošvaistėmis, kurios veikia kaip akcentai ir atkreipia žvilgsnį į vidurio horizontalę. Toninis kontrastas nėra aštrus – šviesni elementai pasirodo kaip rūkas per tamsius sluoksnius, todėl bendras efektas miglotas, kartais net atrodo kaip apdegintas paviršius. Mintimis tai nuveda ir prie Jono Gasiūno kūrybinių principų – nesinori nepaminti to, kas akivaizdu. Gali būti, kad Lietuvos meno lauke dar kurį laiką prie to stoviniuosime. Ir ne be reikalo.

Vis dėlto erdvės pojūtis kūrinyje dviprasmiškas – drobė vienu metu siūlo ir plokštuminį, ir perspektyvinį skaitymą: viršutinė dalis gali būti suvokiama kaip sunkus dangus, tiršta dūmų juosta, o apatinė – kaip tankus, neaiškus reljefas. Horizontas kūrinyje tampa tik idėja, struktūra – erozija, o tai man kelia šiek tiek vienišo laukimo nuotaiką: drobė tarsi fiksuoja laiko poveikį, nykimo procesą. Galutinė estetiškė funkcija – ne pateikti aiškų vaizdinį pasakojimą, o sukelti jutiminį atsaką: stebėdamas kūrinį žiūrovas priverstas patirti grynąjį estetinį svorį. Ir vis dėlto šis darbas parodos kontekste

Kristijonas Žungaila, „Šurfas“, parodos fragmentas. 2025 m.

L. MYKOLAČIO NUOTR.

man atrodo išskirtinis. Kitus galima grupuoti, tad pasirinksiu dar porą iš (mano galva) dviejų likusių grupių – plakatų bei artefaktų.

Iš artefaktų grupės pasirenku pavargusiai baltą drobę su lakoniškai pateiktu Jėzaus nuėmimo nuo kryžiaus motyvu. Visas paveikslas remiasi į juodo dažo ir jo fono bei motyvo sąveiką. Karališkas dėmesio sutelktumo kiekis. Kompozicija – centrinė, o vertikali figūra užima beveik visą drobės plotą. Siluetas išpurkštas minkštai, netiksliai, kontūrai išlieka tirpūs ir trapūs, be aiškių ribų. Foninę plokštumą atleidžiai galime vadinti monochromine, sukuriančia ryškų kontrastą su tamsiu išpurkštu vaizdu. Faktūra lygi, tačiau daranti minkšto šiurkštumo (taip!) įspūdį dėl pačios technikos, kuri jau savaime kuria netolygią toninę struktūrą. Kompozicijos dinamika kylanti – figūros masė labiausiai koncentruota vidurinėje ir viršutinėje dalyje, o apačioje tamsūs plotai sunyksta, pereidami į lengvesnę dispersiją. Erdvės pojūtis minimalus – vaizdas plokštuminis, sustabdytas, tarsi greit išnyksiantis. Bendras efektas balansuoja tarp atpažinimo ir tirpsmo: figūra egzistuoja kaip nuoroda, bet jos forma – efemeriška, veikiau atmosferinė dėmė nei konkretus naratyvinis vaizdinys. Kaip keistas atsiminimas, kurio neturėjai.

Paskutinį renkuosi (tarsi surūdijusio) plakato grupės paveikslą. Šio kūrinio kompozicija susideda iš fragmentiškų, tarpusavyje persidengiančių stačiakampių ir vertikalių plokštumų, kurios sudaro asimetrišką, bet subalansuotą struktūrą. Vyrauja tamsūs, rusvai raudoni tonai, sukurti tankiai purškiant ir sluoksniuojant, o tai

suteikia paviršiumi rūdžių ar nuosėdų efektą. Įterpti šviesesni, gelsvai pilki segmentai ir vertikalūs X formos motyvai (jis kartojasi ir kitose drobėse) veikia kaip kontrastiniai akcentai, išskaidantys sodrų foną. Tekstūra – vienas stipriausių elementų. Matyti sluoksniavimas, galimi trinties pėdsakai, braižymai ar purškimo kaip gesto žymės, o tai suteikia drobei materialiosios realybės jausmą – ne vien spalvų laukus, bet ir rūdžių, dėmių, senėjimo ar ištrynimo geologija.

Geologiją nuolat norisi turėti omeny mąstant apie šią parodą, šalia archeologijos. Kompozicijoje aiškiai juntama vertikali trauka, kurią stiprina aukšti, pailgi formų fragmentai, o spalvinė ir faktūrinė įtampa tarp tamsių, nudusintų, beveik metalinių atspalvių ir išblukusių intarpų formuoja vizualinį gylį, nors drįsčiau teigti, kad gylis šioje kūrinų grupėje nėra siekiamybė. Efektas – sluoksniuotas, erodavęs paviršius, kuriame struktūruota kompozicija susilieja su ekspresyvia faktūra. Pastaraisiais mėnesiais man tenka daug mąstyti ir kalbėti apie skulptūrą, neretai skulptūros grožis atsimuša į tai, iš ko ji padaryta ir į akivaizdų skulptoriaus mėgavimąsi pačia medžiaga bei jos vidinėmis savybėmis, jų kitiškumu. Atrodo, kad ir Žungaila išprovokuoja medžiagą kalbėti. Ji ne tik būdas perteikti žinutę, bet ir pati yra reginys, vertas viso laiko bei dėmesio.

Baigsiu tiesiog išsakydama tai, apie ką galvojau nuo šios tekstų serijos pradžios. Tai mąstymo ir matymo užduotis pačiai ir, tikiuosi, skaitytojui. Šią neskaitymo ir žiūrėjimo praktiką pradėjau dėl tiek sau, tiek bendram kritikos laukui įsivardinto trūkumo. Ar neatrodo, kad per

minkštai žiūrime į kūrybą? Tą, kuri remiasi konceptu ar mintimi tiek, kiek amatu? Šita problema prasideda dar akademijoje – ir kritikus lavinančiose, ir menininkus ugdančiose katedrose. Nėra kas sukritikuotų, nėra kas gerai ir nutapytų. Menotyriminkai neretai nežino, ką reiškia tepti dažą, tai ir nesiima apie tai konstruktyviai rašyti. Aš dažą tepiau devynerius metus, net jei ir labai prastai. Bet žinojau savo klaidas. Ir žinojau, ką tai reiškia, nors kūrybinių kančių ir nepatyrčiau, nes menininke būti nebeužėjau jau po pirmų metų dailės mokykloje. Menotyriminkai nebeturi žinoti, ką reiškia atkartoti natūrą savo kailiu, bandyti kurti. Taip ir daromos meškos paslaugos visoms pusėms. Prastas menas, prastas parengimas jį kurti, prastas parengimas jį objektyviai kritikuoti ir skystablauzdžių kupinas meno laukus. Kad gerai tapytum – turi pažinti natūrą, kad gerai kritikuotum – turi suprasti pamatinius ir esminius (įvykstančius prieš ekspozicijos salę) kūrybos bei jos proceso aspektus. Meskit į mane akmenį. Laukiu.

P. S. Būsiu atvira – su Žungaila teko susirašyti dėl vieno klausimo, kuris man kėlė didį nerimą, o susirašiusi dar ir sužinojau, kad pirmu ėjimu praleidau paslėptą *jėzusų* inkliuzą. Grįžusi ir parklupusi ant kelių jį radau. Tas mano nerimas susijęs su kilusiu klausimu: ar viskas įvykė tik menininko rankomis (ar niekas, pavyzdžiui, nebuvo atpausta ant drobės prieš tapant)? Tačiau Žungaila patvirtina, kad „viskas ranka. Koja kartais. Nagais.“

Paroda veiks iki lapkričio 8 d.

Pamėnkalnio galerija
(Pamėnkalnio g. 1, Vilnius)

Refleksijos ir vizijos: Čiurlionio aktualizacija šiuolaikiniame mene

ATKELTA IŠ 1 PSL.

Japonijos, Vokietijos ir Lietuvos vizijos. Čia kosmosas virsta priemone, padedančia atrasti ryšius tarp judesio, garso ir postmodernios estetikos, o parodos pavadinimas tampa interpretaciniu raktu, atveriančiu meną kaip medumą, susiejantį folkloro atmintį, kosmines vizijas ir futuristinius peizažus. Ši daugiabriaunė tematika organiškai pereina į konkrečius kūrinius, kuriuose visatos ir etnografiniai motyvai įgauna materialų pavidalą.

Vienas iš ekspozicijos atspirties taškų – Onės Austėjos Maldonytės kūrinys „Įterpti 1,2,3“ (2025), pirmą kartą eksponuotas personalinėje parodoje, pristatytoje Panevėžio požeminiame vandens rezervuare. Tai formavo kūrinių semantika, nes vanduo čia buvo gyvybės ir atminties simbolis. Kūrinys, perkeltas į baltą galerijos erdvę, įgauna kitą prasmę – tampa tiltu tarp žemės, vandens ir kosmoso, transformuodamas gyvybės ciklą į vizualinę metaforą.

Panašiai veikia ir Kamilės Krasauskaitės drobė „Ją jie ten pamatė“ (2025). Ji lyg konceptualus visos parodos ženklas – ne tik perteikia individualų autorės pasaulėvaizdį, bet ir provokuoja žiūrovą permąstyti savo santykį su aplinka ir kultūrinėmis projekcijomis. Taigi paveiklo kompozicija neapsiriboja estetiniu matymu, bet iškelia kritinį klausimą – ką galime (ar norime) pamatyti mes patys?

Tarpinės būsenos principą demonstruoja ir Azizos Kadyri objektas „Conversations with AI“ (2024), primenantis pramonės relikto. Jis iškyla tarp apčiuopiamo ir nematomo, tarp fizinės materijos ir skaitmeninės fikcijos, skatindamas žiūrovą permąstyti savo požiūrį į materialumą ir virtualumą. Tokia estetika kuria futuristinį atspalvį, būdingą didžiajai parodos ekspozicijos daliai.

Evelinos Kehagian „Wet nurse“ (2025) pratęsia šiuolaikinio gyvenimo ritmą. Jos nežemiškos būtybės, gimstančios iš apleistose vietose rastų medžiagų, primena, kad iš užmirštų, išstumtų ir marginalizuotų teritorijų gali iškilti naujos, nevaldomos ir bauginančios formos. Tai tampa tarsi išpėjimu, kad apleistos socialinės temos ir erdvės nėra tuščios – jos nuolat generuoja potencialiai dar grėsmingesnius pavidalus. Runurunu (Yasuyoshi Kawabe) instaliacija „Dead Figure“ (2025), primenanti atsitiktinai sandėlyje atrastą artefaktą, taip pat žadina nuojautas, kad apokalipsė glūdi

kasdienybės paraštėse, paslėpta nuo mūsų žvilgsnio.

Tokia paralelė leidžia parodą suvokti platesniame kultūriniame kontekste. Čia technologijų atliekos įgyja simbolinę prasmę, virstamos ženklais, atspindinčiais ne tik technokratinės paradigmos žlugimą, bet ir naujų prasmių atsiradimą. Parodos vizualinis audinys vietomis primena George'o Millerio „Pašėlusio Makso“ („Mad Max“, 1979, 1981, 1985) filmų trilogiją. Vis dėlto čia jis funkcionuoja ne kaip postapokaliptinė dekoracija, o kaip dialektika tarp griūties ir kūrybos, tarp pabaigos ir pradžios.

Savitu būdu tai susiję ir su Čiurlionio kūryba, kurioje nuolat kintanti riba tarp mirusio ir gyvo atveria transformacijos, cikliško atsinaujinimo ir dar tik gimstančio pasaulio galimybes. Kaip genijus iš muzikos ir gamtos įvaizdžių dēliojo visatos viziją, taip čia menininkai iš industrijos nuolaužų bei fantasmagoriškų būtybių lipdo naują pasaulio pasakojimą. Parodos kontekste tai atsikartoja kaip transformacijos logika ir persitvarkymo dinamika, kurią akivaizdžiai išreiškia Jono Motiejaus Meškauskio kūrinys „Skliautas“ (2025). Menininkas vaizdą traktuoja kaip gyvą ir nuolat kintantį organizmą, kuris, sudarytas iš kartono ir iš skaitmeninio srauto paimtų motyvų, tampa ne pavienių objektų, o tarpusavio ryšių audiniu. Vaizdų tinkle prasmė formuojasi ne per atskirybę, o per jungtis. Turinys ir kontekstas susilieja į vientisą, nuolat besikeičiančią interpretaciją erdvę, kuri atliepia šiuolaikinės kultūros tinklešką prigimtį.

Lipant šalutiniais, įprastai lankytojams neprieinamais galerijos laiptais, žiūrovą pasitinka Marco Norberto Hörlerio instaliacija „Hecatean lines [rugguseli]“ (2023). Garsas ir šviesa veikia kaip jutiminė istorija, kuri atlieka ne tik estetinę, bet ir semantinę funkciją, nes erdvę formuoja kaip ritualinį veiksmą. Ribinio perėjimo temą pratęsia Fatalism (Salemo Rashido Skourlis) „(n)ether“ (2025) – videoprojekcija, kurioje garso ir šviesos struktūros įgauna meditatyvų pobūdį, meną paversdamos dvasinės refleksijos lauku. Jutiminė dinamika dar labiau sustiprėja MIRA kūrybinės komandos instaliacijoje „Mythoplaxy“ (2025), kur elektroninė muzika ir vaizdiniai elementai susilieja į vientisą patirtį, kai žiūrovas ne tiek stebi, kiek išgyvena. Garsas, šviesa ir objektai tampa bendros,

beveik ritualinės atmosferos veiksniais, transformuojančiais patį santykį su galerija.

Toliau ši įtampa įgauna kūniškesnę formą Kornelijos Romø Klokk kūrinys „Cruor“ (2022), kuriame siaubo estetika ir spekuliatyvi fikcija tyrinėja būsenas tarp gyvybės ir trapumo. Jos vaizduojamos figūros siūlo sapnišką pasitraukimą iš realybės kaip apsaugos ar išgyvenimo formą. Greta eksponuojama Alexandros Koumantaki vaizdo projekcija „Out of Stardust into Love“ (2025) jungia mitologiją su technologiniu vaizdu ir kelia klausimą – ar šie reginiai iš tiesų praplečia mūsų mąstymą, ar tik kartuoja senus ritualinius pasakojimus?

Šis klausimas tampa atspirties tašku platesnei parodos vizijai, kai siekiama rodyti vizionieriškas perspektyvas, dažnai virstančias ateities idėjų šaltiniu. Paradoksalu, bet naujoji epocha jau seniai tapo refleksyvia nostalgijos zona: menas, kuris turėtų žvelgti į priekį, neretai grįžta atgal, interpretuodamas praeitį dabarties kontekste. Todėl pagrindinis klausimas nebėra „ką rodo ateitis“, o „kaip ji pateikiama ir kokią iliuziją sukuria“.

Tai ryškiausiai matoma, kai vaizduojama gamta, kuri dažnai perkeliama ir į performatyvią erdvę. Toks gamtos traktavimas kelia klausimą, ar tikrai siekiama autentiško ryšio su pasauliu, ar kuriamas estetiškai įtaigus simuliakras, kurio padedamas žmogus bando įvardinti savo vietą. Sąveika tarp natūralumo ir dirbtinumo, tarp tikėjimo ir reprezentacijos parodoje tampa vienu pagrindinių elementų. Nuolatinė dilema lieka: ar mūsų šiuolaikiniai mitai vis dar turi ryšį su tikrove, ar jau pavirto šviesos instaliacijomis, atkuriančiomis prarastą dvasinį ilgę, o suvokimas apie ateitį tampa standartizuotas.

Skirtingai nei daugelis kitų parodos dalyvių, Julijonas Urbonas Čiurlionio idėjas interpretuoja ne per simbolius ar mitologiją, o per kūno ir fizikos santykį su visatos dėsningumais. Jo darbas „Tikroji mėnesiena“ (2023) balansuoja tarp mokslo ir poezijos – tai meninė mašina, transformuojanti šviesą, judėjimą ir erdvės patirimą į savotišką kosminį eksperimentą. Instaliacija leidžia žiūrovui pajusti tai, kas Čiurlioniui buvo metafora, – mėnesieną kaip juslinę, beveik fizinę materiją. Urbonas savo instaliacija kuria alternatyvų dangaus suvokimą:

Kamilė Krasauskaitė, „Ją jie ten pamatė“. „Pamėklių giesmės“, parodos fragmentas. 2025 m.

J. MOCEVIČIŪTĖS NUOTR.

vietai romantinės mėnesienos jis pateikia ją kaip realų, patiriamą reiškinį, taip perkeldamas genijaus viziją iš dvasinės plotmės į jutiminį suvokimą. Tai vienas tų atvejų, kai praėjusio šimtmečio talento mitas tampa ne interpretacijos, o inžinerinės vaizduotės varikliu, puikiai atskleidžiamas ir kuratorinę viziją.

Ekspozicijos finalas išsiplečia į technologinių ir postžmogiškų vizijų lauką, kuriame menas virsta priemone apmąstyti ribas tarp žmogaus, materijos ir kibernetinės gyvybės. Andrea Mikyskos darbas „Palimpsest“ (2025) veikia kaip konceptualus parodos branduolys: vizualusis menas čia susiejamas su technologijomis ir filosofine refleksija apie trapų žmogiškumo statusą. Gyvybė nebepririšama prie kūno – ji suprantama kaip energijos pulsacija, duomenų tėkmė ar emocijos atspindys. Šią logiką papildė oo Zhang kuriamas tarpdisciplininis pasaulis, kuriame materialūs objektai ir skaitmeninė instaliacija susilieja į vieną patyrimo sistemą, balansuoja tarp kūniškumo ir virtualumo bei tirpdo skirtį tarp juslių, medžiagos ir algoritmo. Hyeji Nam instaliacijoje „Manshin“ (2025) ritualiniai motyvai ir jutiminės patirtys (girgždanti druska po kojomis, ritualinės kaukės) sustiprina išpūdį, kad net simuliacijos pasaulyje galima kalbėti apie sakralumą, – nežmogiškos figūros tampa naujais tarpininkais tarp materijos ir dvasingumo. Taip žiūrovas įtraukiamas į jautrią, posthumanistinę būseną, kurioje technologinė ateitis virsta ne distopijos, o naujos dvasinės ekologijos pradžia.

Akivaizdu, kad parodoje „Pamėklių giesmės“ svarbiausia yra patirtys ir būsenos – ne tai, kas matoma, o tai, kas juntama. Garsas, šviesa ir objektai čia veikia tarsi vienas organizmas. (Netgi

ventiliacijos anga, įsiliejusi į parodos kontekstą, sukuria natūralaus vėjo šlamėjimo efektą, tarsi kvėpuotų kartu su erdve.) Atvertos pagalbinės galerijos patalpos ir šalutiniai laiptai – sėkmingas kuratorinis sprendimas: kiekvienas posūkis kuria naują patirtį ir sustiprina jusles. Taip sukuriamas atmosfera, kurioje išnyksta laiko kryptis, – nėra aiškios praeities ar ateities, tik dabartis, suspenduota tarp vizualinių, garsinių ir ritualinių elementų. Ši sustabdyta dabartis tampa slenksčiu į kitokį patyrimo būdą, o jos intensyvumas kyla ne iš vaizdų perteklio, bet iš tylos, vibracijos ir santykio tarp žmogiško ir nežmogiško, tikro ir sapniško. Tokia jusline ir erdvine organizacija paroda atskleidžia savo platesnį tematinį spektrą – technologijų, posthumanizmo, ritualų ir ekologijos sankirtas. Dėl to ekspozicijos struktūroje nuolat išlieka įtampa tarp patirties ir kritinio diskurso: žiūrovui kartais sunku atskirti, kada menas kviečia reflektuoti, o kada tiesiog kuria estetiškai įtraukų potyrį.

Toks iššūkis būdingas ne vien šiai parodai – jis atspindi platesnę šiuolaikinio meno sampratą: nuolat balansuoti išraiškos laisvę ir sąmoningą ryšiu su žiūrovu. Nepaisant to, parodos koncepcija ir kuratorinė strategija atskleidžia platesnę perspektyvą: Čiurlionio kūryba šiandien gali būti atskleidžiama ne vien kosmoso ir transcendencijos vaizdiniais, bet ir gilinantis į ekologijos, posthumanizmo, technologijų bei kūno ir materijos sąveikas. Taip paroda nesupriešina praeities ir dabarties horizontų, bet įaudžia juos į vieną laiko audinį.

Paroda veikia iki gruodžio 21 d.

Kauno paveikslų galerija
K. Donelaičio g. 16, Kaunas)

Keramika kaip komentaras

Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo paroda

ROKAS DOVYDĖNAS

Vilniuje, Dailininkų sąjungos galerijos vitrinoje (Vokiečių g. 2), visą parą veikianti Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo paroda yra savotiška praėjusio renginio vizitinė kortelė ir kartu aktuali šiuolaikinės keramikos kryptų refleksija. Panevėžio simpoziumas – vienas seniausių ir reikšmingiausių keramikos renginių Lietuvoje, prasidėjęs 1983 m. tuometiniame stiklo fabrike, gaminiame įvairių stiklo tarą ir keraminius drenažo vamzdžius. Šiandien jis išsiskiria vietos verslo, savivaldybės, miesto galerijos ir menininkų sąveika.

Per 35-erius renginio metus jame sudalyvavo beveik visi ryškesni Baltijos šalių keramikai. Miestui paliekami objektai ir skulptūros ilgainiui virto vienu didžiausių šiuolaikinės keramikos rinkinių Šiaurės Europoje. Galimybė dalyvauti Panevėžio simpoziume skatina menininkus eksperimentuoti, keistis ir matyti savo kūrybą profesionaliame, tarptautiniame kontekste. Kas dvejus metus vykstantis simpoziumas tapo reikiu, kuris ne tik formuoja miesto dailės galerijos kolekciją, bet ir palaiko vietos identitetą.

Vasarą surengtas menininkų susitikimas, kuriame kurti darbai dabar pristatomi sostinėje, pasižymėjo darbo performatyvumu ir kūrybos procesų atvirumu visuomenei. Simpoziumo metu taip pat vyko Beno Šarkos performansas, *raku* keramikos degimo demonstravimas, individualių technikų pristatymai bei kuruota paroda „Minkant šamotą: pasaulio ir Lietuvos keramika dešimtajame dešimtmetyje“. Renginių visuma atskleidė daugiasluoksnį dabartinės keramikos supratimą. Šių metų programoje dalyvauti pakviesti vidurinės kartos kūrėjai ir jaunoji, ne tik keramikos, bet ir platesnius šiuolaikinio meno kontekstus aktyviai interpretuojanti karta. Malwina Kowalewska (Lenkija) ir Elena Laurinavičiūtė (Lietuva) – neseniai studijas baigusios autorės, o kiti dalyviai – Nataliia Antypina (Ukraina), Aivaras Baranovskis (Latvija), Eglė Einikytė-Narkevičienė (Lietuva), Mette Maya Gregersen (Danija), Manuelis Seita (Portugalija) ir Elina Titane (Latvija) – jau įsitvirtinę tarptautinėje keramikos scenoje.

Ekspozicija Vilniuje, kaip ir ankstesnės parodos Panevėžio miesto dailės galerijoje bei Pelėdų kalno galerijoje Kaune, aiškiai atskleidžia keletą šiuolaikinei keramikai būdingų kryptų. Pirmiausia – tai organiškų formų,

biologinių struktūrų ir taktiškų molio paviršiaus tyrinėjimai. Dabarties menui būdingas posthumanistinis žvilgsnis, kuriame žmogaus patirtis pinasi su gamta, materija ir aplinka. Daugelyje parodoje eksponuojamų keramikos darbų savitai apmąstoma gamta, klimato kaita ar biologiniai ritmai.

Kūriniuose taip pat atsispindi dabartis ir unikali kūrėjų patirtis. Ryškus politinis angažuotumas matomas Ukrainos menininkės Nataliios Antypinos darbuose. Gyvenimo kariaujančioje valstybėje patirtis čia įgauna materialų, aštrų pavidalą: objektai „Nėra kada miegoti I–II“ – pagalvės su dygliais – tampa emocijų ir fiziologinių traumų vizualine išraiška. Šiame kūrinyje molis virsta liudijimu, pasipriešinimu, saviterapija ir įtaigiu dabartinio autorės gyvenimo komentaru.

Elena Laurinavičiūtė, dažniausiai kurianti multisensorines, garsą ir žiūrovo reakciją integruojančias instaliacijas, šįkart pristato tylų molio lipdinį. Jos „Kaulas“ – kaukolės struktūra, transformuojanti *memento mori* motyvą į apmąstymą apie trapumą, pereinamumą ir būties ribas. Darbe juntamas egzistencinis intymumas ir materialios emocijų kalba. Laurinavičiūtės ir Antypinos darbai liudija pavojingą laikmetį, kuriame gyvename.

Ekologinis jautrumas ryškus Mette Mayos Gregersen kūryboje. Gyvendama prie jūros, autorė dirba su formomis, primenančiomis bangas, kriaukles ar

geologines struktūras. Jos kūrinys „Mes visi esame salos“ kalba apie ribas ir jungtis, apie globalius klimato, migracijos ir teritorijų klausimus – skirtumus ir panašumus, sienas, skiriančias mus sausumoje, ir jūrą, kuri sujungia. Autorės kūryba spontaniška, atliepanti medžiagos galimybes.

Elinos Titanės darbų grupė „Atspindys“ atveria neapdoroto molio grožį – *raw* estetiką, pabrėžiančią natūralumą, procesualumą ir nepaslėptą medžiagiškumą. Skulptūros atrodo lyg augančios, pulsuoja tarsi biologiniai organizmai, formuojasi iš savos vidinės logikos – tai organiskai jungia minimalizmą ir rankų darbo raišką.

Aivaras Baranovskio skulptūrose juntamas kūniškumas, transformuojantis žmogaus formą į neapibrėžtus biomorfinius organizmus. Nors pats žmogaus kūnas kūriniuose nematomas, jis atrodo kaip autoriaus kūrybos atspirties taškas – kintanti, nuolat perrašoma struktūra. Keraminiai „Svajotojai“ balansuoja tarp abstrakcijos ir įkūnytų emocijų.

Eglė Einikytė-Narkevičienė savo darbuose tyrinėja laikinumą ir medžiagos „kvėpavimą“. Jos kūrinys „Ten, kur teka vidus“ atskleidžia lėtą kūrybos eigą, kai iš pradžių sukuriama eskizas, o vėliau jis didinamas išsiklausant į materiją ir sistemiskai dirbant siekiant geriausio suplanuoto rezultato. Čia juntamas dialogas tarp monumentalumo ir intymumo.

Elina Titane, „Atspindys“. 2025 m.

M. RUDZIANSKO NUOTRAUKA

Nataliia Antypina, „Nėra kada miegoti I–II“. 2025 m.

Malwina Kowalewska, „Fosilinės struktūros“. 2025 m.

Malwina Kowalewska į simpoziumą atvyko nusprendusi tyrinėti archetipinę formą – ratą. Jos darbe, transformuotame į skulptūrą „Fosilinės struktūros“, ši forma naudojama paveldui, istorijai ir senųjų civilizacijų simboliams permąstyti šiandienos kontekste. Kowalewskos darbai struktūriški, grįsti logika, bet kartu atrodo sukurti spontaniškai.

Portugalų menininko Manuelio Seitos kūryba sujungia tradicinių Portugalijos azuležų motyvų žinias su šiuolaikinės architektūros ritmais. Darbuose „Smėlio kopos gatvėje“ juntama greita mažos formos improvizacija ir dialogas su Panevėžio „Stasio“ muziejaus architektūrinėmis faktūromis – taip išryškėja ir vietos kontekstas.

Šio projekto kūriniai atskleidžia, kad keramika yra daugiau nei medžiaga – ji neapsiriboja vien funkcija ar dekoratyvumu. Ji tampa dabartinės kultūros procesų veidrodžiu: fiksuoja laiką, emocijas, tapatybę, istoriją, ekologiją ir net geopolitinius sukrėtimus. Kviečiu parodą patirti ne tik kaip formų ir technikų ekspoziciją, bet ir kaip gyvą dialogą su mūsų šiandiena – jos nerimu, tyła, ciklais ir šviesos blyksniais.

Tai pasakojimas apie žmogų ir jo ryšį su materialiu ir emociju pasauliu.

Keramika, nors iš pirmo žvilgsnio trapi ir pažeidžiama, iš tikrųjų yra nepaprastai galinga meninės raiškos priemonė. Jos medžiagiškumas leidžia ne tik kurti formas, bet ir perteikti laiką bei tapatybę. Ji pasakoja tiek asmenines, tiek kolektyvines istorijas, reflektuoja mūsų patirtis, kviečia sustoti ir permąstyti, kur esame, iš kur atėjome ir kur einame. Tai liudija, kad gyvename laikais, panašiais į mūsų pačių kasdienybę, kai maži sprendimai gali nuvesti į didelius pokyčius. Keramika tampa tiltu tarp daiktiškumo ir prasmės – ji kalba apie tai, kas mus sieja: apie trapumą, kuriame slypi stiprybė, atmintį, kuri kuria tapatybę, ir žmogiškumą, kuris išlieka nepaisant visų istorinių ar kultūrinių skirtumų. Kviečiu patirti šiuos kūrinius ne tik kaip meno objektus, bet ir kaip prasmingą pokalbį apie mus pačius – mūsų jautrumą, ilgesį, ryšį su žeme ir vienas kitu.

Paroda veikia iki lapkričio 29 d.

Dailininkų sąjungos galerijos vitrina (Vokiečių g. 2, Vilnius)

Kitokia Kasablankos versija: kurti ryšį uostant batus

Tarptautiniame hiphopo šokio festivalyje „Urban Essentials“ – spektaklis „HIT 7AYT“

UGNĖ SASNAUSKAITĖ

Šių metų tarptautinis hiphopo šokio festivalis „Urban Essentials“ prasidėjo į Kasablankos gatves nukėlusiu „Cie Chara“ (Marokas, Vokietija) trupės spektakliu „HIT 7AYT“. Choreografiją kūrė Yasmine Alaoui Ismaili ir Friederike Frost bei keturi Maroko didmiesčio realybei kontrastingos juodosios dėžutės, kurią gaubė tik kartkartėmis atsirandanti raudona ar melsva šviesa bei dūmai, buvo sunku suprasti, kokie elementai išskiria šią vietą iš kitų. Panašiai kaip šiemet tarptautiniame šiuolaikinio šokio festivalyje „New Baltic Dance“ rodytame Marios del Mar Suárez La Chachi spektaklyje „Taranto Aleatorio“ (Ispanija), persmelktame ispaniškojo flamenko ir taranto raudų, kuriame bent jau stovėjo suoliukas, smilko cigaretė ir skraidė saulėgrąžų lukštai, „HIT 7AYT“ spektaklio dramaturgiją ir kultūrinę nuorodą kuria ne rekvizitai, o santykis tarp personažų. Na, ir muzika.

Toks įspūdis, matyt, neatsitiktinis. Vienas iš choreografų Yasmine – buvęs breiko šokėjas, šiam stiliui būdingus sustingimus (*freezes*) įprasminęs fotografo vaidmeniu, šiuo metu per objektyvą fiksuojantis jau nebe savo, o aplinkos judesius. Taip gimusi fotografijų serija „Casablanca Not the Movie“, siūlanti alternatyvią viziją Vakaruose susiformavusioms orientalistinėms fantazijoms, tampa vienu iš atspirties taškų į teatro sceną perkeltam šokio spektakliui „HIT 7AYT“, kuris tarytum tęsia fotografijos darbais pradėtą misiją – perkurti Kasablankos veidą, suteikiant balsą tiems, kurie šį

miestą pažįsta geriausiai. Breikui būdingas skulptūriškumas sustiprina fotografijos atvirukų įspūdį ir savo forma žiūrovo sąmonėje kuria idėjas apie spektaklio (ir miesto) fragmentiškumą. Tad apie ką ta Kasablanka?

Šis klausimas nedavė ramybės viso spektaklio metu. Galbūt dėl spalvingai Maroko didmiesčio realybei kontrastingos juodosios dėžutės, kurią gaubė tik kartkartėmis atsirandanti raudona ar melsva šviesa bei dūmai, buvo sunku suprasti, kokie elementai išskiria šią vietą iš kitų. Panašiai kaip šiemet tarptautiniame šiuolaikinio šokio festivalyje „New Baltic Dance“ rodytame Marios del Mar Suárez La Chachi spektaklyje „Taranto Aleatorio“ (Ispanija), persmelktame ispaniškojo flamenko ir taranto raudų, kuriame bent jau stovėjo suoliukas, smilko cigaretė ir skraidė saulėgrąžų lukštai, „HIT 7AYT“ spektaklio dramaturgiją ir kultūrinę nuorodą kuria ne rekvizitai, o santykis tarp personažų. Na, ir muzika.

Pagrindinis spektaklio choreografijos motyvas – pasisveikinimai ir kiti kasdieniai gestai, būdingi Maroko kultūrai. Jie į bendrą judesį įsipina kaip atsikartojantys elementai ir tampa vienintele atskiras spektaklio scenas saistančia gija. Kai kurie gestai pažįstami iki kaulų smegenų, kiti – verčiantys smalsauti ir spėlioti. Juose

Scena iš šokio spektaklio „HIT 7AYT“

I. VYŠNIAUSKAITĖS NUOTR.

atsispindi kūniškas artumas, bučinius keičiančios žaismingos kovos, pagarba vyresniesiems ir jausmingumas.

Turbūt stipriausią ryšį tarp personažų įrodanti scena – intensyvus kitų šokėjų batų uostymas, neva traukiant kaljano dūmą, neva uostant kažką daugiau. Neapsieita be stereotipinių fantazijų stiprinimo – vyrukai, skęstantys dūmuose, rado savo vietą Kasablankos paveiksle. Atrodo, kad choreografai renkasi kai kuriuos stereotipus paneigti (juos tiesiog eliminuodami), kai kuriuos – patvirtinti, o kai kuriuos pateikti miglotai. Pavyzdžiui, iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad spektaklyje nėra lyčių stereotipų, kurių pilnas šiuo kūriniu kritikuojamas amerikiečių 1942 m. filmas „Kasablanka“: šokėjai savo personažų raiška yra tiek pat aktyvūs ir

agresyvūs, kiek švelnūs ir minkšti. Nors scenoje nematome seksualizuotų moterų, šokančių pilvo šoki, išties jų nematome apskritai. Turime erdvės spėlioti, ar tai tikslingas choreografų pasirinkimas, demonstruojantis viešųjų erdvių priklausymą vyrams, ar tik atsitiktinumas. Kita vertus, pamatome žmogišką, nesudievinatą ir nesiteisinantį žvilgsnį į tai, kas yra Kasablanka jaunų ir vidutinio amžiaus gyventojų akimis.

Stipriausiai į atmintį įsirėžę du solo epizodai atveria šešėlinę miesto pusę. Be paviršutiniško, perdėtai pozityvaus „sveikinimosi kultūros“ atvaizdo, matomos baimės, pamišimo, atskirties temos. Nerimastingumo ir sutrikimo įkrautus judesius viename epizode keičia agresijos įspaudai kitame. Šios solinės scenos – turbūt vienintelės, kuriose galima

įžvelgti kūrėjų akcentuojamą sienos, kaip Kasablankos skiriamą architektūrinio elemento, metaforą (HIT 7AYT – liet. „dėl sienos“). Šviesos suskildžia personažą tariamoje vienutėje ir scena, rodos, susitraukia į apribotą plotą, kuriame daug skausmo ir mažai paguodos. Akligatvis.

Spektaklyje daug garso – nuo tylos iki eismo triukšmo, marokietišku arabų kalbos dialektu skanduojamų žodžių, žemų dažnių bei arabiškų motyvų muzikos. Perėjimai iš vienos scenos į kitą – grubūs ir ne visada organiški, keliantys klausimų, kodėl vienas epizodas seka kitą. Po spektaklio choreografė Friederike pasakojo, kad trumpesnė šio spektaklio versija „SELAM“ – įvietintas lauko erdvės skirtas kūrinys, kuriame garso takelį papildo natūralūs miesto garsai, kaskart kuriantys vis kitokią atmosferą. „SELAM“ žiūrovai galėjo pamatyti ir tamsoje skendinčiame Vilniuje, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos rūmų prieigose. Galia tik spėlioti, ar marokietiška šiluma praskiedė vėjuotą rudens vakarą, ar ištirpo plikoje tamsoje. Vis dėlto norisi tikėti, kad Kasablankos skonis degustavusiųjų tiek „SELAM“, tiek „HIT 7AYT“ spektakliuose gomuriu nuslydo ne tik egzotiškas saldais, bet ir labai pažįstamas bendražmogiškas kokteilis – baimės, pamišimo ir pastangos kurti ryšį.

Anonsai

ES projektas „Repertorium“ LNF koncerte pristatys interaktyvią erdvinę garso sistemą

Lapkričio 29 d. ES finansuojamo „Repertorium“ projekto partnerė Lietuvos nacionalinė filharmonija (LNF) surengs istorinį renginį, vainikuosiantį IX Vilniaus fortepijono festivalį ir kartu tapsiantį trejus metus trukusios 3 mln. eurų vertės Europos mokslinių tyrimų iniciatyvos, iš naujo apibrėžiančios, kaip publika patiria klasikinę muziką, kulminacija.

Festivalio uždarymo koncerte įvyks pasaulinė premjera – Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (LNSO) pristatys šveicarų dirigento ir kompozitoriaus Stefano Lano Antrąjį koncertą fortepijonui, skirtą pianistei Mūzai Rubackytei, diriguos pats kompozitorius. Šis LNSO koncertas taps ir „Repertorium“ novatoriškų

dirbtinio intelekto (DI) valdomų interaktyvių ir įtraukiančių garso formatų, kuriuos bendrai sukūrė Milano politechnikos universitetas, Chaeno universitetas, Alikantės universitetas, Tamperės universitetas ir „Odratek“, galutiniu bandymu.

„Repertorium“ – tai DI įrankių rinkinys, skirtas tyrinėti ir apsaugoti senąsias Europos muzikos šaknis ir kuriantis novatoriškus technologinius sprendimus, suteiksiančius daug galimybių muzikos industrijai. „Repertorium“ pasitelkia DI senosios ir klasikinės muzikos rankraščiams skaitmeninti, Europos muzikiniam paveldui išsaugoti ir moderniausioms garso apdorojimo technologijoms, taip pat ir įtraukiant akustikai, kurti. Ši technologija yra muzikos DI pagrindas, ji palengvina Europos muzikos paveldo sklaidą ir leidžia kurti į žmogų orientuotą skaitmeninį pasaulį.

Naudodama tik keletą strategiškai išdėstytų mikrofonų ir

pažangią DI signalų apdorojimo technologiją, sistema atkuria trimatį garso lauką, leidžiantį klausytojams virtualiai judėti orkestre, sutelkti dėmesį į atskirus instrumentus, remiksiuoti ar net nutildyti tam tikrą instrumentų grupę. Šis proveržis pirmą kartą klasikinės muzikos srityje įdiegia „6DoF“ (*Six-Degrees of Freedom*, šešių laisvės laipsnių) įtraukumą ir „Music Minus One“ funkcionalumą.

Lapkričio 29-osios koncertas bus specialiai įrašytas, o įrašas 2025 m. gruodžio mėnesį taps prieinamas „Repertorium“ interaktyvioje transliacijų platformoje (streaming.repertorium.eu), čia lankytojai galės virtualiai tyrinėti orkestrą, klausytis iš skirtingų pozicijų (šalia klarnetų, už timpanų ar dirigento vietoje) ir patirti, kaip technologijos keičia gyvo pasirodymo suvokimą.

LNF gen. direktoriaus pavaduotoja Ieva Tamutyte sako: „Lietuvos nacionalinė filharmonija, regiono lyderė koncertų įrašų ir

skaitmeninių transliacijų srityje (organizacija buvo viena pirmųjų, atidariusių skaitmeninę koncertų salę), atstovaujanti aukščiausio lygio meistriškumo muzikantams, sveikina „Repertorium“ projektą ir jo kūrėjus, mokslininkus bei specialistus, sukūrusius sėkmingą projektą. Tai didžiulis technologinis proveržis ir unikalus klasikinės muzikos klausymo patirties pokytis.“

„Repertorium“ itin vertina LNSO meninį meistriškumą ir lapkričio 29-osios renginiu demonstruoja, kaip Europos moksliniai tyrimai ir inovacijos atveria naujas klasikinės muzikos įrašų ir prieinamumo galimybes. Šios technologijos išbandytos ir su Londono filharmonijos orkestru (Esa-Pekka Salonen) bei Brandenburgo valstybiniu orkestru Frankfurte prie Oderio (Simon Gaudenz), o galutinis rezultatas pasiektas Vilniuje.

Pasak „Repertorium“ techninio koordinatoriaus iš Chaeno universiteto Julio J. Carabias-Orti,

šis koncertas ženklina orkestrinės muzikos patyrimo virtualioje erdvėje proveržį. „Derindami dirbtinį intelektą su erdvinės garso inžinerijos technologijomis, dabar galime atkurti bet kurio koncertų salėje esančio klausytojo akustinę perspektyvą. Be meninio poveikio, ši naujovė atveria naujas galimybes ateities koncertų įrašams visoje Europoje“, – sako Julio J. Carabias-Orti.

IX Vilniaus fortepijono festivalio uždarymo koncertas „Dedikacija JAI. Teįvyksta premjera! LNSO, Mūza Rubackytė, Stefan Lano“ Nacionalinėje filharmonijoje vyks lapkričio 29 d., šeštadienį, 19 valandą. Koncertas bus įrašomas „Repertorium“ projekto vykdančios komandos, o apdorotas įrašas „Repertorium“ interaktyvioje transliacijų platformoje (streaming.repertorium.eu) turėtų pasirodyti gruodį.

LNF INF.

Kinas yra priemonė atkurti pasaulio jautrumą

Pierre'as Cretonas ir Vincentas Barré apie filmą „Septyni pasivaikščiėjimai su Marku Brownu“

AISTĖ RAČAITYTĖ

Filme „Septyni pasivaikščiėjimai su Marku Brownu“ („Sept promenades avec Mark Brown“, 2024) gyvenimo ir kūrybos partneriai – kino režisierius ir sodininkas Pierre'as Cretonas bei skulptorius Vincentas Barré – pakviečia seną bičiulį paleobotaniką Marką Browną į nedidelę ekspediciją Ko krašte Normandijoje (*Pays de Caux*) ieškoti natūraliai tose vietovėse paplitusių priešistorinių augalų. Per septynias filmavimo dienas įvyko septyni pasivaikščiėjimai, kurių metu buvo sukurtas įspūdingas vietinės floros kino herbariumas. „Septyni pasivaikščiėjimai su Marku Brownu“ galima pamatyti šiuo metu vykstančiame Vilniaus dokumentinių filmų festivalyje.

Filmo atspirties tašku galima laikyti ankstesnį režisierių filmą, sukurtą Himalajų kalnuose, dokumentuojant tenykštę florą. „Maždaug prieš penkiolika metų susipažinome su Marku seminare „Augalų kelionė“, vykusiame įspūdinguose Normandijos soduose Mutjė (*Moutiers*) miške, kur rodėme savo filmą „Vilkdalgio arka: prisiminimai apie sodą“ („L'arc d'Iris: Souvenir d'un jardin“, 2006). Markui labai patiko filmas, ir jis paragino filmo idėją pakartoti čia – nufilmuoti Ko krašto augalus, kaip padarėme Himalajuose. Tai prisiminę prieš dvejus metus pasibeldėme į Marko duris su keliais prašymais: papasakoti apie gėlių kilmę mūsų vaidybiniam filmui „Princas“ („Un prince“, 2023) ir, kai subręš idėja, sukurti Ko krašto kino herbariumą“, – prisimena režisieriai. Abu prašymus Markas sutiko entuziastingai, nors negali pakęsti savo balso ir būti filmuojamas.

Vincentas pasakoja, kad filme dokumentuojamų pasivaikščiėjimų maršrutai buvo tiksliai apgalvoti, atsižvelgiant į botaniniu požiūriu turtingas ir kontrastingas vietas: „Norėjome, kad herbariumas būtų kuo platesnis ir įdomesnis. Pradžios tašku tapo man ir Pierre'ui simbolinę reikšmę turintis miestelis Ezjė (*Aizier*), vėliau, darydami didelį lanką Pajūrio Senos regione, keliavome pakrante ir slėniais link galutinio tikslo – Pajūrio Sen Margaritoje esančio Marko sodo. Filmuodami įsivaizdavome, kad kuriame kelio filmą, kurio pagrindiniai veikėjai yra augalai.“

Filmą sudaro dvi viena nuo kitos neatsiejamos, bet kartu radikaliai skirtingos formos dalys – pasivaikščiėjimų dokumentacija ir 16 mm kamera filmuotas herbariumas. Toks sumanymas atsirado

„Septyni pasivaikščiėjimai su Marku Brownu“

dar ankstyvoje filmavimo stadijoje, peržiūrint herbariumo filmavimo dokumentaciją, kuri buvo kupina humoro ir neįkainojamų akimirku, bet jokiū būdu negalėjo būti montuojama kartu su augalų portretais. „Filme veikia dvi skirtingos erdvės, tiksliau, dviejų kamerų – skaitmeninės ir analoginės – greičiai. Tačiau abu egzistuoja vienu metu, ir juos valdo Markas, vienintelis filmo pasakotojas. Viena dalis atskleidžia kitą, jos abipusiškai priklausomos. Marko balsas sujungia abi dalis, – pasakoja Pierre'as. – Šis filmas išskirtinis dėl jame atvirai parodomų kūrybinių strategijų. Galite pamatyti ir išgirsti kiekvienai daliai taikomas taisykles, tiek filmavimo ir montažo logiką, tiek vaizdo ir garso kūrimo principus. Pradžioje iš šalies stebime, kaip kuriamas vaizdas, vėliau jį pamatome, o galiausiai tam vaizdai – augalui – suteikiamas pavadinimas. Pirmoje dalyje taisyklių nedaug, tačiau herbariumas buvo filmuojamas labai tiksliai, statiškai, plačiais ir priartintais kadrais.“

Galima įžvelgti tam tikras paraleles tarp augalus kolekcionuojančio Marko ir Pierre'o bei Vincento, kurie savo kūryboje kaupia ir saugo vaizdus. Juos vienija siekis išsaugoti pasaulį. „Markas siekia grįžti prie gėlių ištakų, o mes – prie kino ištakų. Mylime įvairialypį pasaulį su visa jo istorija, gamta, menu ir žmonia. Ir norime užtikrinti jo tęstinumą“, – sako Pierre'as.

Pierre'o ir Vincento kūrybinis tandemas gyvuoja jau kelis dešimtmečius. Iš jų tik Pierre'as yra profesionalus kino kūrėjas, o Vincentas visų pirma žinomas kaip skulptorius, ne sykį tapęs Pierre'o filmų bendrakūrėju. Filme „Princas“ Vincentas suvaidino pagrindinį vaidmenį ir buvo vienas iš scenarijaus autorių, naujame filme abudu yra režisieriai ir scenarijaus autoriai, tačiau Vincentas pabrėžia, kad jam nesvarbu, kas yra kas. Svarbiausia, pasak jo, kūrybiniame procese vienas kitu pasitikėti ir dirbti kaip įmanoma

geriau. „Pierre'as yra režisierius ir vizualaus meno kūrėjas, o dabar užsiima ir sodininkyste. Aš pirmiausia esu skulptorius ir kuriu filmus kartu su Pierre'u. Ar būčiau aktorius, ar scenarijaus bendraautoris, ar korežisierius, šį filmą sugalvojome kartu – užsitikrinome finansavimą ir subūrėme komandą. Pierre'as filmavo, o aš piešiau ir įrašinėju tylą, net nebūdama garso inžinieriumi.“

„Septyni pasivaikščiėjimai su Marku Brownu“ sukurtas prisidedant nedidelei draugų kompanijai. „Tai buvo septynios grožio kupinos dienos. Draugystė yra tai, dėl ko ir su kuo mes kuriame savo filmus. Tai šeštas filmas, kurį sukūrėme kartu, bet pirmas, kuriame buvome tikra „komanda“. Ši maža bendruomenė susiformavo pagal kiekvieno vaidmenį aikštelėje, – pasakoja Vincentas. – Paleobotanikas Markas ir Antoine'as Pirotte'as, *La Fémis* kino mokyklos studentas, besispecializuojantis analoginės fotografijos srityje, mums padėjo grįžti ne tik prie gėlių, bet ir prie kino ištakų. Vaikystės draugė Sophie Roger pagelbėjo aikštelėje ir sukūrė filmo muziką. Arnaud Dommercas, prodiuseris, su kuriuo dirbame jau dešimt metų, stebėjo mus visas septynias filmavimo dienas. Procese dalyvavo ir daugiau draugų arba jais tapusių pakeliui sutiktų gamtininkų, ūkininkų, žmonių, kuriuos projekte vadiname „gyventojais“. Septynias dienas trukęs filmavimas buvo ne trumpalaikė patirtis, o gyvenimo būdas, į kurį greitai įsijautėme ir toliau praktikavome postprodukcijos etape.“

Antroje filmo dalyje grįžtama į pasivaikščiėjimų vietas, pagaliau parodant tai, kas buvo filmuojama, ekraną pripildo stebuklingi vaizdai, lydimi mokslinių augalų pavadinimų. „Sekėme stebuklais, filmavome kuo mažiau manipuluodami vaizdu. Filme liko daug neapdorotos medžiagos, nenorėjome jos nugludinti, kad antroje

dalyje pasirodantis herbariumas būtų kuo gražesnis. Pirmoje dalyje šiek tiek erziname žiūrovus, ekrane jie mato tik žmones, reiginčius stebuklus, bet patys stebuklai lieka nematomi kadro gilumoje. Tai kelia nusivylimą. Tačiau gėlės visu savo didingumu išsiskleidžia antroje filmo dalyje, kurioje Markas pakviečia pažvelgti į augalų sielą. Norėjome išsaugoti herbariumo tylą, nufilmuotą nebylia 16 mm juosta, kurioje ryškiai suskambėtų Marko užkadrinis balsas. Jį įrašinėjome dviem etapais. Per pirmąjį jis komentavo augalus ir vaizdus, žiūrėdamas sumontuotą filmą, o per antrąjį suteikė augalams pavadinimus. Taigi filme girdimi du balsai – poietinis ir mokslinis, abu jie glaudžiai susiję“, – formalius pasirinkimus aiškina Pierre'as.

Brownas pasakoja, ir komentarai filme primena apie ryšius, siejančius mus su augalais ir bendra ekosistema, vadinasi – ir su pačiu gyvenimu Žemėje. Apskritai gamta, ypač botanika, vaidina svarbų vaidmenį režisierių kūryboje, tačiau ne mažiau svarbų vaidmenį ji atlieka ir kiekvieno iš jų gyvenime. Kine ir kasdienybėje jų nenustoją dominti žmogaus ir gamtos ar jį supančios aplinkos ryšiai. „Abu turime savo sodą, kuriuo rūpinamės; mūsų namai ir studijos yra už miesto. Tai daro įtaką mūsų santykiui su aplinka ne tik gamtiniu, bet ir socialiniu požiūriu. Dažnai bendradarbiaujame su kaimynystėje gyvenančiais žmonėmis, įtraukiame juos į filmus, – sako Vincentas. – Stebėti augalus – tai stebėti gyvybę. Nepaprastai skaudu ir apmaudu matyti, kaip visuomenė nuo jų atitolo. Tai veda mus į katastrofą.“

Šis filmas – ne tik kinematografinis, bet ir ekologinis, politinis aktas. Todėl taip viltingai atrodo Brownas pastangos savo žemėse Normandijoje atkurti pirmąją mišką, kurį jis vadina ne sodu, o projektu. Brownas siekia, kad lankytojai pajustų, kokie miškai buvo prieš 400 metų. Projektas turi ir pedagoginę dimensiją. Šiam projektui kūrėjai ir dedikavo filmą. „Tai maža utopija. Šiandienos ekologiniame kontekste, kai jau tiek daug praradome, jų labai trūksta. Mes nežinome, ar realu ją įgyvendinti, bet pastanga ir paties veiksmo metaforiškumas mums svarbiausia. Marko dėmesys gyvybei išskirtinis. Jo projektas – ir mokslinis, ir kartu meninis. Jis mums užduoda klausimą ir pateikia atsakymą: net ir šiandien įmanoma išlaikyti stebuklingą pasaulėjautą,

gyventi poetiškai. Markas atmeta viską, kas jam trukdo būti savimi, ir tai, mano galva, geriausia pamoka mums visiems“, – pripažįsta Pierre'as.

Autoriai cituoja Browną perduotą žinutę žiūrovams: „Palinkėkit jiems švytėti kaip augalams. Ir pasakykit, kad kapitalizmas veda mus į mirtį ir išnykimą. Turime būti nuolankūs ir paprasti, kaip laukinės gėlės. Jei tai išgirsime širdimi, būsim išgelbėti. Nieko tokio būti nuolankiam. Bet būti egoistu – labai blogai! Neklauskit, ką pasaulis gali padaryti dėl jūsų, bet klauskit, ką jūs galite padaryti dėl pasaulio! Dosnumas atsiperka, tačiau už niekšybę reikia atlyginti. Būkite kaip augalai – pilni šviesos.“ Vincentas pasakoja, kad Markas mažai bekliauja, nes jo kuriama utopija reikalauja sunkaus darbo, be to, pas jį nuolat lankosi mokslininkai ir kiti svečiai. Kartais jis gali būti ir ūmus, kai supyksta dėl kvailios politikos ar mato ūkininkų nepagarbą gamtai.

„Septynių pasivaikščiėjimų“ režisieriai – jo bendraminčiai. „Mums pavyko nufilmuoti vieną lapelį drieželio, kuri, nepaisant evoliucijos ir žmogaus veiklos, išliko nepakitusi keturis šimtus milijonų metų. Filmavome ją kaip seserį ar artimą, bet kartu labai tolimą draugę. Kinas yra mūsų priemonė atkurti pasaulio jautrumą, kad galėtume toliau dalintis kapitalizmu nepavergtais vaizdais“, – sako Pierre'as.

Paklaustas, ar tiki kino galia ugdyti naują jautrumą gamtai, stipresnę aplinkosauginę sąmonę, Vincentas atsakė: „Tik labai nedidelė kino kūrėjų dalis šiuolaikiniame kine atspindi šį naują suvokimą apie mus supantį pasaulį. Palyginti su milžiniška komercine produkcija ir didžiuliu energijos kiekiu jai gaminti ar ją žiūrėti, mūsų veikla tėra smulkmena, bet mes laikomės savo įsipareigojimo nesiplėsti.“

Daugiau nei tris dešimtmečius besitęsianti kūrybinė Pierre'o karejera pelnė jam garbingą reputaciją Europos kino festivaliuose, kuriuose vertinamas netradicinis požiūris į realybės fiksavimą. Šio filmo premjera įvyko nekonvencinių formų kinu garsėjančiame „FIDMarseille“ festivalyje Prancūzijoje.

„Septyni pasivaikščiėjimai su Marku Brownu“ – šventė akims, tačiau sunku ja mėgautis negalvojant apie pavojus, gresiančius šiems trapiems Žemės gyvybės stebuklams. Bet kuriuo atveju ši kontempliacija yra viena prasmingiausių ir esmingiausių pastangų, žengiant žingsnį link geresnio pasaulio pažinimo.

Žiemos pasakos dideliems

Krėsle prie televizoriaus

Žiemos vakarais televizijos seka pasakas ne tik mažiesiems, o prisiminti vieną garsiausių 9-ojo dešimtmečio siaubo filmų – Davido Cronenbergo „Muse“ (LRT, šiąnakt, 29 d., 00.50) – visada praveria. Tai baisus, juokingas, groteskiškas ir savaip bjaurus filmas. Mat jo herojus, „teleportacijos“ problemomis užsiimantis mokslininkas Setas (Jeff Goldblum), eksperimentuoja ne tik su daiktais, bet ir su gyvais padarais, tad atsitiktinai į jo sterilią kamerą įskridusi musė apverčia mokslininko gyvenimą aukštyn kojom. Jis ima virsti muse. Tampa kitu.

Režisierius yra sakęs, kad būdamas paauglys pamatė Kurto Neumanno filmą „Juodoji musė“ (1958), sukurtą visagalės cenzūros sąlygomis. Kurdamas savo „Muse“ jis teigė norėjęs išsilaisvinti iš bet kokių tabu: „Viską pakeitė mano metafizinis požiūris į temą ir seksualumas, kurį į ją įskiepijau.“ „Muse“ sulaukė daugybės tešinių ar perdirbinių, o susietus su žmogaus kūnu bei jo transformacijomis Cronenbergo eksperimentus (ar fantazijas) perkėlė ne vien į pasaulinį kiną. Ilgainiui ši tema ėmė dominuoti šiuolaikiniame mene.

„Museje“ pasirodo ir pats Cronenbergas – jis suvaidino ginekologą. Šiam *cameo* režisierius pasiryžo susitikęs su Martinu Scorsese ir išgirdęs, kad primena jam vieną Beverli Hilso plastikos chirurgo.

Jei lapkričio pradžioje pažūrėjote LRT rodytą Jonathano Daytono ir Valerie Faris „Mažąją mis“, nepraleiskite progos

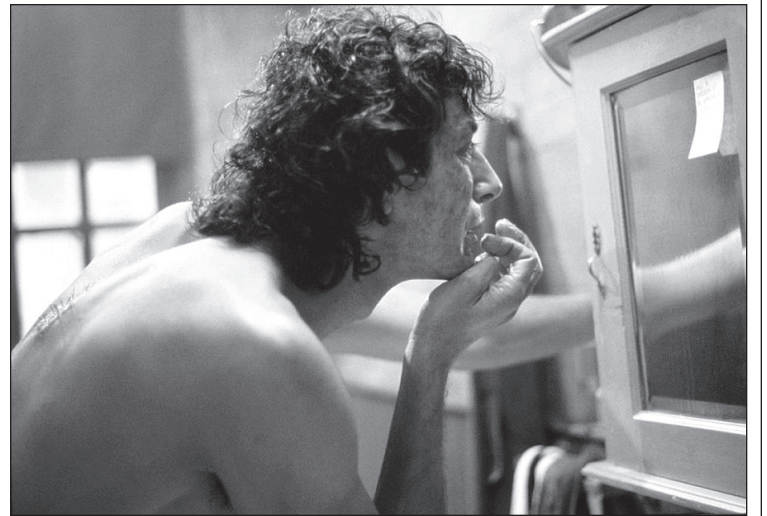
pamatyti 2012 m. pasirodžiusį dueto filmą „Svajonių mergina“ (LRT, 29 d. 22.45). Šįkart herojus – rašytojas Kelvinas (Paul Dano). Būdamas devyniolikos jis atsidūrė „New York Times“ bestselerių sąrašo viršuje, sulaukė šlovės, įgijo ištikimų gerbėjų, bet jau dešimt metų nesukūrė nieko, išskyrus kelis apsakymus. Leidėjai reikalauja naujo šedevro, Kelvinas jo neturi, užtat susitikinėja su psichoterapeutu Rozentaliu. Kelvinas parašys trumpą apsakymą, o šis išaugs į romaną apie susapnuotą moterį. Tai dvidešimtmetė tapytoja, siaubo kino gerbėja Rubė (Zoe Kazan yra ir filmo scenarijaus autorė), kuri stengiasi padėti silpniesiems. Kuo ne svajonių mergina? Bet vieną dieną iš knygos puslapių Rubė persikels į rašytojo namus: seniai žinoma, kad rašomoji mašinėlė – pavojingas ginklas...

Tik nelaukite dar vienos istorijos apie viską nugalincią meilę – „Svajonių mergina“ labiau pastišas, o ne romantinė komedija. Juolab kad egocentriškasis Kelvinas savo paties proto sukurtoje, iš pirmo žvilgsnio idealioje moteryje pradės pastebėti vis daugiau erzinančių detalių, o pagunda išikišti ir „pataisyti“, suprantama, bus didelė.

Žinia, idealių moterų nebūna, yra tik visais požiūriais idealūs vyrai. Ko gero, taip mano ir Zachary Wigono filmo „Šventovė“ (TV1, 29 d. 01.10) personažas – ne vieno milijono vertą kompaniją ką tik pavaldėjęs Holas (Christopher Abbott). Jis nusprendžia nutraukti santykius su advokate Rebeka (Margaret Qualley – gražiosios Andie MacDowell duktė).

Tie santykiai ne tik dalykiniai, juos galima įvardyti santrumpa BDSM, nes pora slapta susitikinėja prabangiame viešbutyje. Holas trokšta būti pažemintas (apie būdus plačiau jau filme), bet dabar jis mano, kad turtingam paveldėtoji nedera taip elgtis. Tik Rebeka nenori skirtis, ir derybos netrunka virsti ne tik seksualiniu žaidimu, bet ir psichologine dvikova... „Šventovė“ vadinama psichologiniu trileriu, tačiau Qualley tvirtina, kad tai tikrai tikriausia romantinė komedija, o režisierių įkvėpė Howardo Hawkso filmai ir pirmiausia „Jo mergina Penktadienis“ („His Girl Friday“, 1940). Esu didelis Hawkso gerbėjas, bet Wigono filmą su juo sieja nebent ilgi dialogai. Jų tikrai daug.

Jei manote, kad geriausiai apie moterų ir vyrų santykius pasakoja skandinavai, ir laukiate terapinio filmo poveikio, esate tiesiog pamerkti norvegų debiutantės Liljos Ingolfsdottir filmui „Verti meilės“ (LRT Plus, gruodžio 4 d. 21.33), kurį ne viena žiūrovė, manau, pavadintų „gyvenimišku“. Filmo herojei daugiavaikaikei motinai Marijai (Helga Guren) užtenka vieno žvilgsnio, kad suprastų, jog Sigmundą (Oddgeir Thune) pažįsta visą gyvenimą. Naujas ryšys jai suteikia ir naujos pradžios viltį. „Verti meilės“ prasideda ten, kur baigiasi dauguma meilės istorijų. Tik kad naujos šeimos kasdienybėje gana greitai pradeda ryškėti neišpildžiusios ambicijos, neišaktyti jausmai ir prieštaringi poreikiai, kurie pamažu akumuliuojasi į emocinę bombą. O bombos turi savybę sprogti.

„Muse“

Bazas Luhrmannas iškart sukelia asociacijas su begaliniu kiču, pertekline scenografija ir manieringumu. Bet sužinojęs, kad jis kurs filmą apie Elvį Presley, pamaniau, kad tai idealus Luhrmanno pasakojimo objektas. Ko gero, buvau teisus, nes vienas kolega pavadino dvi su puse valandos trunkantį filmą „Elvis“ (LNK, šįvakar, 28 d., 21 val.) aukščiausio lygio *guilty pleasure* (nuodėmingu malonumu). Vedlys po dainininko pasaulį yra jo odiozinis impresarijus pulkininkas Tomas Parkeris (Tom Hanks). Jų bendradarbiavimas prasidėjo 1955-aisiais ir truko dvidešimt metų. Pulkininko balsas sklinda gal iš kazino, o gal iš mirties guolio, bet jei tai ir mirštančiojo sapnas, jis greičiausiai yra kolektyvinė mūsų fantazija, trunkanti gerus septyniasdešimt metų. Elvis (Austina Butler) grimuodavo penkis su puse valandos filme – ir Parkerio auka, ir maištininkas.

Tačiau tai nėra tradicinis biografinis filmas – dauguma įvykių „apmeluoti“ ar perdėlioti dėl didesnio dramtizmo, panašiai kaip komikuose, perpasakojančiuose graikų mitus. Luhrmannas koncentruojasi į dainininko maišto aktus, dažnai nukreiptus ne tik prieš pulkininką, bet ir prieš save ar visuomenę. Elvio žlugimas buvo neišvengiamas, nes visa JAV istorija, pasak režisieriaus, yra praradimų istorija. Todėl Luhrmannui ir nerūpi, kas iš tiesų buvo Elvis ar tai, kuo jis pavirto. Režisieriui rūpi reginys, visas populiarosios kultūros kodas, beprotiški kino kameros judesiai, orgazmo apimti moterų veidai. Kiekvienas kadras žiūrovui turi sukelti ekstazę, o visas filmas – tapti ekscesu, gal net katastrofa. Juk katastrofos nepastebėti neįmanoma, nors Lietuvoje, tarkim, būna visai paprasta.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

Kronika

Lietuvos kino kūrėjų triumfas

Praėjusį savaitgalį baigėsi tarptautinis Talino „Juodųjų naktų“ kino festivalis, kuriame Lietuvos kūrėjai pelnė gausių apdovanojimų. Tarp laureatų – režisieriaus Jurgio Matulevičiaus filmas „Kinų jūra“, pripažintas geriausiu Kritikų pasirinkimo programoje, Vytauto Katkaus juosta „Svečias“, pelnusi geriausio Baltijos šalių filmo titulą, Aistės Žegulytės „Biodestruktoriai“, įvertinti kaip geriausias Baltijos šalių dokumentinis filmas, ir Gabrielė Urbonaitė, tapusi geriausia Baltijos šalių režisiere už filmą „Renovacija“.

Talino kino festivalis – didžiausias tarptautinis kino renginys Baltijos ir Šiaurės šalyse, turintis prestižinę A klasės kvalifikaciją ir priskiriamas prie svarbiausių pasaulio kino festivalių. Šiame jo programoje pristatyta net dvidešimt lietuviškų filmų, iš

kurių septyni žiūrovams parodyti pirmą kartą – įvyko jų pasaulinės premjeros.

Festivalyje rengiamos specialiai Baltijos šalių filmams skirtos konkursinės programos, į kurias atrenkami nauji Lietuvos, Latvijos ir Estijos ilgametražiai filmai, – tai unikali progą pamatyti, kokia kryptimi juda regiono kinas. Šiame beveik visi šių konkursinių programų prizai įteikti lietuviams.

Geriausiu Baltijos šalių filmu išrinktas debiutinis ilgametražis Katkaus „Svečias“. Filmu prodiuserės – Marija Razgutė ir Brigita Beniušytė („M-Films“), koproduuserės – Elisa Fernanda Pirir („Stær Films“, Norvegija) ir Anna-Maria Kantarius („Garagefilm International“, Švedija).

Taip pat už savo debiutinį filmą „Renovacija“ buvo apdovanota Urbonaitė – jai skirtas geriausios Baltijos šalių režisierės titulas. Filmą prodiuserė Uljana Kim („Studio Uljana Kim“), koproduuseriai – Alise Rogule („Mima Films“, Latvija), Dominikas Jarmakovičius (Latvija) ir

Kristianas Van der Heydenas („Harald House“, Belgija). Lietuvos kino teatruose filmas pasirodys pavasarį.

Geriausia Baltijos šalių koprodukcijos prodiuserė išrinkta Marija Razgutė už bendros Prancūzijos, Kazachstano, Nyderlandų, Lietuvos ir Švedijos gamybos filmą „Nugalėtoja“ (rež. Zhanan Alshanova).

Geriausiu dokumentiniu Baltijos šalių filmu tapo Žegulytės „Biodestruktoriai“ (prod. Kim ir Migla Butkutė, „Studio Uljana Kim“; koprod. Lionel Ariel Guedj, Christophe Audeguis ir Dominique Marzotto, „To Be Continued“, Prancūzija; Roberts Vinovskis ir Jarmakovičius, „Studio Locomotive“, Latvija). Prieš pristatant filmą Taline, jo pasaulinė premjera įvyko tarptautiniame Amsterdamo dokumentinių filmų festivalyje, kur Žegulytė pelnė apdovanojimą už geriausią režisūrą. Lietuvos ekranus „Biodestruktoriai“ pasieks kitą rudenį.

Šiame į Kritikų pasirinkimo konkursinę programą, kurioje

dalyvavo filmai iš viso pasaulio, atrinktas vienintelis lietuviškas Matulevičiaus filmas „Kinų jūra“ (prod. Ieva Cern, „Con Artist“, ir Stasys Baltakis, „Film Jam“; koprod. Amy Ma, „Ma Studios“, Taivanas; Marta Gmosinska ir Mariusz Włodarski, „Lava Films“, Lenkija; Jakub Košťál ir Vratislav Šlajer, „Bionaut“, Čekija) taip pat tapo geriausiu programos filmu. Žiūrovai Lietuvoje jį išvys vasario pradžioje.

Kartu su pagrindiniu festivaliu kasmet rengiamas ir specialus vaikų bei jaunimo festivalis „Just Film“, kuriame pagrindinį prizą laimėjo Dovelės Gasiūnaitės filmas „Danka“ (prod. Artūras Dvinelis).

Šalies kūrėjai buvo gausiai apdovanoti ir kino industrijos renginiuose, kuriuose pristatomi šiuo metu vystomi projektai ir tebekuriami filmai.

Programoje „Works in Progress“ geriausio Baltijos šalių projekto ir specialusis Turkijos valstybinio transliuotojo (TRT) prizai skirti filmui „Daiscingomatas“

(rež. Kristijonas Vildžiūnas; prod. Kim; koprod. Marju Lepp, „Filmivabrik“, Estija; Vinovskis ir Jarmakovičius, „Studio Locomotive“, Latvija).

„Co-Production Market“ programoje publikos favorito apdovanojimą pelnė projektas „Anglijos karalienė pagrobė mano tėvus“ (rež. Ernestas Janauskas; prod. Gabija Siurbytė, Viktorija Rimkutė, „Dansu“), o „Producers Network“ prizą – „Vesna“ (rež. Rostislav Kirpicenko; prod. Baltakis, „Film Jam“ ir Helena Pokorny, „Matka Films“, Prancūzija).

Geriausio projekto apdovanojimą serialų programoje „Serial Bridges Baltics“ gavo Birutės Kapustinskaitės vystomas projektas „Terapijos“ (prod. Dagnė Vildžiūnaitė, „Just a Moment“).

Aktorius Kasparas Varanavičius dalyvavo „Black Nights Stars 2025“ programoje, jam buvo įteiktas kylantiems regiono talentams skirtas apdovanojimas.

LKC INF.

Lapkričio 28–gruodžio 7

Parodos

VILNIUS
Nacionalinė dailės galerija
<i>Konstitucijos pr. 22</i>
Paroda „Šešėliai palieka pėdsakus“
Paroda „Claudia Heinermann. Sibiro tremtys“
Radvilų rūmų dailės muziejus
<i>Vilniaus g. 24</i>
Oscaro Chano Yik Longo paroda „Jie visad žvelgia iš įsivaizduojamos aukštybės“
Vilniaus paveikslų galerija
<i>Didžioji g. 4</i>
Paroda „Romantizmai“
Paroda „Šviesus miestas, tamsūs laikai. XIX amžiaus fotografo Wilhelmo Zacharczyko Vilnius“
Dovilės Dagienės paroda „Čia tada, ten dabar: vieta – Vilnius“
Mindaugo Meškausko paroda „Aš esu vilnietis“
Taikomosios dailės muziejus
<i>Arsenalo g. 3a</i>
Paroda „Taika arbatos puodelyje“
Vytauto Kasulio dailės muziejus
<i>A. Goštauto g. 1</i>
Paroda „Suaugę sapnai“ (Adomo Danusevičiaus, Alinos Melnikovos, Eglės Gineitytės ir Eglės Kuckaitės darbai)
Lietuvos nacionalinis muziejus
Istorijų namai
<i>T. Kosciuskos g. 3</i>
Paroda „Karalienė, karalystė ir jausmai“
Paroda „Ant Paryžiaus parodų bangos: etnografija, kultūrinė diplomatija ir tapatybė“
Kazio Varnelio namai-muziejus
<i>Didžioji g. 26</i>
Vieno eksponato paroda „Monstrancija“
Paroda „Laukžemės Madona. Atskleidžiant 600 metų paslaptis“
Signatarų namai
<i>Pilies g. 26</i>
Paroda „Lozoraičių Lietuva: kai asmeniška tampa politiška“
Vilniaus gynybinės sienos bastėja
<i>Bokšto g. 20</i>
Paroda „Plyta prie plytos“
Paroda „Nuo titnago iki parako: ginklai amžiams bėgant“
Valdovų rūmai
<i>Katedros a. 4</i>
Paroda „Senoji Lietuva Napoleono Ordos akvarelėse“
Šiuolaikinio meno centras
<i>Vokiečių g. 2</i>
Paroda „Varpai ir patrankos“
Mykolo Valantino paroda „Tėvas“
MO muziejus
<i>Pylimo g. 17</i>
Paroda „Amžinai laikina“
Paroda „Pievos ir akys. Rose Lowder ir Kazimiera Zimblytė“
Bažnytinio paveldo muziejus
<i>Šv. Mykolo g. 9</i>
Edukacinė paroda „Buvau keleivis. Jeruzalė, Roma, Santjago de Kompostela“
Paroda „Vargonai ir Čiurlioniai“
Paroda „Kosminis choras. Peizažai sakralinėje dailėje ir literatūroje“
Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“
<i>Užupio g. 40</i>
Paroda „Išmanymo šešėlyje. Skulptūra iki konteksto“
Sapiegų rūmai
<i>L. Sapiegos g. 13</i>
Grupinė paroda „Atbuli griaučiai“
Lin May Saeed (1973–2023) paroda „Nepaliestumas“

VDA parodų salės „Titanikas“
<i>Maironio g. 3</i>
iki XII. 6 d. – VDA meno doktorantų paroda „Kompo(s)tas ir detritas“
VDA galerija „Akademija“
<i>Pilies g. 44</i>
iki XII. 7 d. – Onos Grigaitės keramikos darbų paroda „Negali būti“
Vilniaus muziejus
<i>Vokiečių g. 6</i>
Paroda „Adresasas šiuo metu yra… pasiekiamas“
Galerija „Kairė–dešinė“
<i>Latako g. 3</i>
Paroda „Ne savo noru“
Prospekto galerija
<i>Gedimino pr. 43</i>
iki 29 d. – Artūro Jendovickio fotografijos
Vilniaus fotografijos galerija
<i>Stiklių g. 4</i>
iki XII. 6 d. – Henriko Gaičevskio personalinė paroda „Dangos“
Pamėnkalnio galerija
<i>Pamėnkalnio g. 1</i>
iki XII. 5 d. – Tado Truchillo tapybos paroda „Gerki, sesute, gerki“
LDS galerija „Medūza“
<i>Šv. Jono g. 11</i>
iki 29 d. – Annos-Sophie Berger (Austrija) paroda „The 60s“
Donato Jankausko-Duonio paroda „Metų laikai“
Galerija „Meno niša“
<i>J. Basanavičiaus g. 1</i>
Monikos Plentauskaitės paroda „Kol aš laukiau tavo balso“
Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus
<i>Pilies g. 40</i>
Austės Skardžiukaitės-Kabašinskienės grafikos darbų paroda „Gelmė“
Jono Meko vizualiųjų menų centras
<i>Malūnų g. 8</i>
iki 29 d. – paroda „Fluxus ir kinas“
Teatro, muzikos ir kino muziejus
<i>Vilniaus g. 41</i>
Paroda „Nusišypsok mums, Viešpatie. Legendinio spektaklio kelionė“
Paroda „M.K. Čiurlionis ir Vilnius“
„ <i>Meno forte</i> “ – paroda „Eimunto Nekrošiaus spektaklių žemėlapiai“
VVJ meno galerija
<i>Vilniaus g. 39</i>
Deivido Šidlausko paroda „Srauto būseną“
Galerija „Kunstkamera“
<i>Z. Sierakausko g. 15</i>
Ketvirtoji paroda iš ciklo „Civitas Vilnensis“
Samuelio Bako muziejus
<i>Naugarduko g. 10 / 2</i>
Samuelio Bako darbų paroda
Čiurlionio namai
<i>Savičiaus g. 11</i>
Algimanto ir Tauro Kensminų paroda „Čiurlionio Vilnius“
Stasio Vaičiūno namai
<i>A. Goštauto g. 2</i>
Druskininkų M.K. Čiurlionio meno mokyklos mokinių ir mokytojų dailės darbų paroda
Tumo galerija
<i>Užupio g. 28</i>
iki 30 d. – Pabi Danielio paroda „Sartorial Architectures“ („Siūtinės architektūros“)
„Godò galerija“
<i>Malūnų g. 6A-12</i>
iki 29 d. – jungtinė paroda „Egrediada“
„Drifts“ galerija
<i>T. Vrublevskio g. 6-2</i>
Beatricės Mockevičiūtės paroda „Seklios gatvės“

Meno erdvė „Editorial“
<i>Latako g. 3</i>
nuo 28 d. –Viktoro Timofeevo instaliacija „Tiksli fantazija“ („Exact Fantasy“)
AP galerija
<i>Užupio g. 24</i>
iki XII. 7 d. – Antano Jasenos paroda „Paviršiai“
Galerija T.2
<i>Titnago g. 7</i>
iki XII. 7 d. – ukrainiečių menininkų grupinė paroda „Septyni“
„Contour Art Gallery“
<i>Šv. Kazimiero g. 7-9</i>
Aspencrow personalinė paroda „Impresions   Įspaudai“
KAUNAS
Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
<i>V. Putvinskio g. 55</i>
Linos Straigyтės fotografijų paroda „Trispalvė virš Čiurlionio kalnų Arkytje“
Rūtos Katiliūtės paroda „Atmosfera“
Paroda „Prisiekęs: Vlodo Daumanto re/kolekcijos“
Paveikslų galerija
<i>K. Donelaičio g. 16</i>
Paroda „Pamėklių giesmės“
A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
<i>V. Putvinskio g. 64</i>
iki 30 d. – Jūratės Bučmytės ir Alberto Krajinско paroda „Tête-à-tête avec Čiurlionis“
Galaunių namai-muziejus
<i>Vydūno al. 2</i>
Kazimiero Sigito Straigio skulptūrų paroda „Medžio ritmas“
Jūratės Vaičiukaitės fotografijų paroda „Miesto pasaka“
„Meno parkas“
<i>Rotušės a. 27</i>
Laisvydės Šalčiūtės ir Marko Mäetammo paroda „Siaubo pasakos“
Dainos Mattis paroda „Nuo vieno kvartalo prie kito“
Kauno fotografijos galerija
<i>Vilniaus g. 2</i>
Mariuszo Foreckio paroda „Lenkija permainų sukuryje“
Lietuvos sporto muziejus
<i>Muziejaus g. 9</i>
nuo 28 d. – Rogerio Ekmano tapybos darbų paroda „Tema ir variacijos“
KLAIPĖDA
Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
<i>Liepų g. 33</i>
Paroda „Kad ir pasaulio pabaiga: krašto-vaizdis Lietuvos fotografijoje“
Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
Knygos meno festivalio paroda „Link“
Laikrodžių muziejus
<i>Liepų g. 12</i>
iki XII. 1 d. – paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos muziejų. Lvivo nacionalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“
Baroti galerija
<i>Didžioji Vandens g. 2</i>
iki XII. 6 d. – Virgilijaus Trakimavičiaus personalinė paroda „Ten“
Galerija „Jusionis“
<i>Herkaus Manto g. 22</i>
Algimanto Jusionio (1954–2003) piešinių paroda „Mane saugo mano dangaus paukščiai“

ŠIAULIAI
„Laiptų“ galerija
<i>Žemaitės g. 83</i>
nuo XII. 4 d. – tarptautinė kalėdinė minia-tiūrų paroda „Jau atvažiuoja šventa Kalėda“ iki XII. 6 d. – Ilgvaro Zalano (Latvija) tapybos paroda „Kita dimensija“
Dailės galerija
<i>Vilniaus g. 245</i>
Jūratės Kazakevičiūtės eksperimentinė tekstilės paroda „Saitai“
Kęstučio Svirnelio kinetinių skulptūrų paroda „Civilizuotas absurdas“
Fotografijos muziejus
<i>Vilniaus g. 140</i>
Aleksandro Macijausko kūrybos paroda „Gyvenimo ratu“
„NoRoutine Books“ knygų paroda
PANEVĖŽYS
Panevėžio miesto dailės galerija
<i>Respublikos g. 3</i>
Tarptautinė paroda „Liaudos žemė. Ką slepia Senkevičiaus dėžutė?“
<i>Keramikos paviljone</i> – paroda „Minkant šamotą: pasaulio ir Lietuvos keramika dešimtajame dešimtmetyje“
Fotografijos galerija
<i>Vasario 16-osios g. 11</i>
Arturo Valiaugos fotografijų paroda „Perkurtos Vello istorijos“
„Stasys Museum“
<i>Respublikos a. 40</i>
Paroda „Stasys Eidrigėvičius. <i>Hommage à Čiurlionis</i> “
DRUSKININKAI
M.K. Čiurlionio namai-muziejus
<i>M.K. Čiurlionio g. 35</i>
Lauko paroda „Čiurlionių šeimos paletė“
V.K. Jonyno galerija
<i>Turistų g. 9</i>
Paroda „Mikalojus Konstantinas Čiurlionis: nuo Budos iki Rex“
PALANGA
Palangos gintaro muziejus
<i>Vytauto g. 17</i>
Juvelyrikos paroda „Netikėtas gintaras: stiprūs jausmai“
Jono Šliūpo muziejus
<i>Vytauto g. 23a</i>
Paroda „Lazaris Kaganas: šaržai ir karikatūros“
Spektakliai
VILNIUS
Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras
29 d. 10.30 – ekskursija „Paskui baleto baltelį: prieš šimtą metų ir dabar“
XII. 2, 6 d. 11 val. <i>Raudonojoje fojė</i> – „MUZIKINĖS PENKETUKO ISTORIJOS“. Rež. ir insc. aut. J. Sodytė. Atlikėjai K. Daukšienė, L. Sarpalius, V. Kalvėnas, I. Taujanskaitė, V. Matutis, M. Kavaliauskas
5, 6 d. 18.30, 7 d. 18 val. – L. Delibes’o „KOPELIJA“. Choreogr. M. Rimeikis, muzikos vad. ir dir. R. Šumila, dir. M. Barkauskas, muzikinės rekompozicijos aut. J. Jasinskis, scenogr. dail. M. Jacovskis
Lietuvos nacionalinis dramos teatras
Didžioji salė
28 d. 19 val. – Vilniaus universiteto Dainų ir šokių ansamblio šventinis koncertas „Vilniaus miesto balti bromai“
XII. 2, 4 d. 17 val. – M. Ivaškevičiaus „IŠVARYMAS“. Rež. O. Koršunovas
7 d. 18.30 – E. Nekrošiaus spektaklių muzika. Rež. K. Jakštas

Naujoji salė
29 d. 12, 14 val., 30 d. 12 val. – J. Pommerat „RAUDONKEPURE“. Rež. P. Tamolė
XII. 3 d. 19 val. – E. Švedkauskaitės „FOSSILIA“ (pagal D. Grinkevičiūtės kūrinį „Lietuviai prie Laptevų jūros“). Rež. E. Švedkauskaitė
6 d. 19 val., 7 d. 16 val. – L. Adomaičio, A. Obcarsko „BOKSAS“. Rež. A. Obcarskas
Mažoji salė
28 d. 18 val. – „Versmė 2025“. B. Pigoni pjesės „30 miligramų ulipristalio“ skaitymas
29 d. 18 val. – „Versmė 2025“. K. Steiblytės pjesės „Sargas“ skaitymas
3 d. 19.30 – M.R. Hall „PJESĖ GYVENANTIEMS IŠNYKIMO LAIKAIS“. Rež. A. Obcarskas
5 d. 19.30 – „APMAŠTANT OMARĄ“ (pagal D.F. Wallace’o esė). Rež. Y. Ross
7 d. 15.30 – B. Kapustinskaitės „STAND-UPAS PRASMEI IR BEPRASMEBEI“. Rež. E. Švedkauskaitė
Fojė
30 d. 18 val. – „Versmė 2025“. E.E. Murauskaitės, V. Grainytės pjesės „Skeveldros“ skaitymas
Valstybinis jaunimo teatras
28, 29 d. 18.30 – H. Ibseno „LAUKINĖ ANTIS“. Rež. O. Koršunovas
29 d. 12 val. <i>Salėje 99</i> – S. Bernotaitės „RUBINAITIS PELIŪZĖ, ARBA LIETUVIO IŠGYVENIMO BŪDAS“ (pagal S. Daukantą). Rež. ir scenogr. S. Degutytė
30 d. 16, 18.30 <i>Salėje 99</i> – „BĖGŪNĖ“ (pagal Olgos Tokarczuk romaną „Bėgūnai“). Rež. J. Kuprevičius
XII. 3 d. 18.30 – „BARBARAI“ (pagal J.M. Coetzee romaną „Barbarų belaukiant“). Rež., scen. aut. Á. Schillingas
6 d. 16 val. – „DON KICHOTAS“ (pagal M. de Cervanteso kūrybą). Rež. A. Juška
Vilniaus mažasis teatras
28, XII. 6 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas R. Tuminas, rež. A. Dapšys
29 d. 18.30 – N. Erdmano „SAVIŽUDIS“. Insc. aut. T. Stirna, rež. G. Tuminaitė
30 d. 12 val. – „MANO BATAI BUVO DU“. Idėjos aut. ir rež. G. Latvėnaitė-Glušajeva
XII. 2 d. 18.30 – G. Labanauskaitės „L. YRA S.“. Rež. G. Štiormer
3 d. 18.30 – J. Tumo-Vaižganto „DĖDĖS IR DĖDIENĖS“. Rež. G. Tuminaitė
4 d. 18.30 – W. Gibsono „DVIESE SŪPUOKLĖSE“. Rež. U. Baialievas
5 d. 18.30 – Žemaitės „MARTI“. Rež. G. Tuminaitė, dramaturgė P. Pukytė
6 d. 13 val. – Teatralizuota ekskursija vaikams
7 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MISTRAS“. Rež. R. Tuminas
Oskaro Koršunovo teatras
28 d. 19 val. <i>OKT studijoje</i> – D. Zavedskaitės „PIRK DRAMBLĮ“. Rež. E. Kizaitė
XII. 5 d. 18.30 <i>Nemenčinės kultūros centre</i> , 6 d. 18 val. <i>Panevėžio muzikiniame teatre</i> – „ŠVENTOJI“ (pagal V. Jasukaitytės romaną „Marija Egiptietė“). Rež., scenogr. O. Koršunovas
Vilniaus senasis teatras
28 d. 18.30 <i>Mažajoje salėje</i> – K.M. Kulinič „GERAS ORAS, JEI PER DAUG NEGALVOJI“. Rež. K.M. Kulinič
29 d. 17 val. – P.O. Enquisto „LŪŠIES VALANDA“. Rež. A. Areima
30 d. 11, 13 val. <i>Mažajoje salėje</i> – „SMALSUSIS DRAMBLIUKAS“ (pagal R. Kiplingo kūrybą). Rež. J. Rusakova
XII. 5 d. 18 val. <i>Plungės kultūros centre</i> – P.O. Enquisto „LŪŠIES VALANDA“. Rež. A. Areima
7 d. 17 val., 9 d. 18.30 – PREMJERA! „VE-NECIJOS PIRKLĖ“ (W. Shakespeare’o

komedijos „Venecijos pirklys“ motyvais). Rež. ir inscenizacijos aut. A. Jankevičius, scenogr. ir kost. dail. L. Luišaitytė, šviesų dail. D. Malinauskas, projekcijų dail. R. Sakalauskas. Vaidina A. Kanajėvas, I. Abramovičius, V. Lukjanovas, J. Gladij, L. Popova, N. Antonovas, A. Agarkovas, J. Rusakova, J. Karpikova, J. Ragimova, T. Ragimovas, V. Doronovas, E. Gončarova, J. Ščiuckis

Vilniaus teatras „Lėlė“ **Didžioji salė** 29 d. 12 val. – „KAIME NĖRA WI-FI“ (pagal D. Kandrotienės knygą). Rež. Š. Datenis 30 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYS PARŠIUKAI“. Rež. A. Mikutis XII. 6, 7 d. 12 val., 7 d. 14 val. – „SNIEGO KARALIENĖ“ (pagal H.Ch. Anderseną). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė **Mažoji salė** 29 d. 14 val. – „PELENĖ“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė 30 d. 14 val. – „NUOMOJAMAS BUTAS“ (pagal L. Goldberg eiliuotą pasaką su gyva muzika). Rež. K. Csató XII. 6 d. 14, 16 val. – „PELENĖ“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė

„Menų spaustuvė“ 28, 30 d. 10.30 – „THE POETIC BODY“ („El Cuarto de meme teatro“) 28, 29 d. 19 val. – „HEDWIG AND THE ANGRY INCH“. Rež. A. Gornatkevičius 30 d. 18.30 – „AKVARIUMAS“ (pagal P. Marberio pjesę). Rež. I. Stundžytė XII. 2 d. 19 val. – K.M. Kulinič „PAŽADINK SAVO VIDINĘ DEIVĘ“. Rež. G. Aleksa (Kauno kamerinis teatras) 3 d. 17.30 *Kišeninėje salėje* – „LAUMIŲ VAIKAI“. Idėjos aut. A. Šuminskaitė 3 d. 18.30 *Juodojoje salėje* – „JUODA – BALTA“. Rež. A. Giniotis („Atviras ratas“)

KAUNAS **Nacionalinis Kauno dramos teatras** 28, 29 d. 18 val., 30 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – PREMJERA! „LIETUVIŠKOS VĒLINĖS“ (pagal A. Mickevičių). Rež. J. Skrzywanekas XII. 2–4 d. 18 val. *Rūtos salėje* – M. Mylyhaho „PANIKĄ“. Rež. K. Gudmonaitė 5 d. 19 val., 6 d. 15 val. *Didžiojoje scenoje* – D. Pinckney „DORIANAS“ (O. Wilde'o gyvenimo ir kūrybos motyvais). Rež. ir scenogr. bei šviesų dail. R. Wilsonas (JAV) 6, 7 d. 19 val. *Mažojoje scenoje* – PREM-JERA! „MERGAITĖS IR BERNIUKAI“ (pagal D. Kelly pjesę). Rež. D. Kaijaka, scenogr. ir kost. dail. L. Luišaitytė komp. E.V. Cirčenis. Vaidina G. Pikytė

Kauno valstybinis muzikinis teatras 28 d. 18 val. – F. Wildhorno „GRAFAS MONTEKRISTAS“. Dir. J. Janulevičius 29 d. 18 val. – F. Leharo „LINKSMOJI NAŠLĖ“. Dir. J. Geniušas 30 d. 12 val. – O. Rodino „ALADINAS“. Muzikos vad. ir dir. O. Madaraš, dir. J. Geniušas 30 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. J. Janulevičius XII. 3 d. 18 val. – P. Stone'o, J. Styne, B. Merriilo „SUGAR. DŽIAZE TIK MERGINOS“. Muzikos vad. ir dir. J. Geniušas 5 d. 18 val. – F. Loewe'o „MANO PUIKIOJI LEDI“. Rež. V. Streiča, muzikos vad. ir dir. J. Janulevičius, dir. J. Geniušas 6 d. 18 val. – A. Šenderovo „DEZDEMONA“. Muzikos vad. ir dir. R. Šumila, rež. ir choreogr. A. Cholina, dir. J. Geniušas **Kauno kamerinis teatras** 29 d. 17 val. – K.M. Kulinič „PAŽADINK SAVO VIDINĘ DEIVĘ“. Rež. G. Aleksa 30 d. 18 val. – „NOKTIURNAS“. Rež. G. Padegimas

XII. 6 d. 16, 18 val. – M. Pranulio kosmologinė opera „SANATOMIA“ **Kauno lėlių teatras** 29, 30 d. 12 val., XII. 6, 7 d. 14 val. – PREM-JERA! „SNIEGO KARALIENĖ“. Rež. K. Csató, komp. R. Mačiliūnaitė, dailininkė J. Skuratova. Vaidina A. Gudelis, R. Endriukaitis, I. Endriukaitė, V. Rudytė, A. Grėbliauskienė, L. Strazdauskienė, R. Waller, J. Ross, S. Bagaliūnas, M. Černiauskas XII. 6, 7 d. 11, 12, 13, 15 val. – PREMJERA! „LAPIUKAS IR ŽIEMA“. Rež. J. Trimakaitė, dailininkė E. Selena, komp. B. Varigault. Vaidina R. Degutytė, V. Rudytė, A. Šaučiūnas, A. Gudelis

KLAIPĖDA **Klaipėdos valstybinis dramos teatras** 28 d. 18.30, 29 d. 17 val. – „FRAGMENTAS“ (A. Čechovo „Trijų seserų“ trečiojo veiksmo motyvais). Idėja, kompozicija, pastatymas D. Krymovo 30 d. 17 val. *Mažojoje salėje* – D. Nowakowskio „KAI KURIOS ERELIŲ RŪŠYS“. Rež. I. Reklaitis XII. 2 d. 19 val. *Mažojoje salėje* – H. Ibseno „MAŽASIS EJOLFAS“. Rež. Á. Schillingas (Klaipėdos jaunimo teatras) 4 d. 18, 20 val. *Mažojoje salėje* – M. Pranulio kosmologinė opera „SANATOMIA“ (Kauno kamerinis teatras) 5 d. 18.30, 6 d. 17 val. – B.M. Kolteso „VAKARŲ KRANTINĖ“. Rež. A. Juška

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras 28, 29 d. 18 val. – J. Steino, J. Bocko, Sh. Harnicko „SMUIKININKAS ANT STOGO“. Dir. S. Domarkas 30 d. 12 val. – N. Sinkevičiūtės „PASAKA BE PAVADINIMO“ XII. 4 d. 10.30 – koncertas kūdikiams „Mažylis Mocartas“ 5 d. 17.30 *Renavo dvaro sodyboje*, 6 d. 14 val. *Akmenės krašto muziejuje* – koncertas „Karalių pasaka“ 6 d. 18 val., 7 d. 12 val. – T. Minchino ir D. Kelly „MATILDA“. Dir. ir chormeister. V. Valys

ŠIAULIAI **Šiaulių dramos teatras** 28 d. 18.30 – R. Kmitos „ŠOK, EDITA, ŠOK“. Rež. E. Vertelytė 29 d. 18 val. – N. Gogolio „REVIZORIUS“. Rež. A. Giniotis 30 d. 13 val. – A. de Saint-Exupéry „MAŽASIS PRINCAS“. Insc. aut. ir rež. Š. Datenis 30 d. 17 val., XII. 4 d. 18.30 – A. Špilevojas „BAGADELNIA“. Rež. A. Špilevojus XII. 5 d. 18.30 – M. Frischo „BYDERMANAS IR PADEGĖJAI“. Rež. G. Aleksa 6 d. 18 val. – R. Kmitos „REMYGA“. Rež. O. Koršunovas

PANEVĖŽYS **Juozo Miltinio dramos teatras** 28 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – D. Čepauskaitės „PUPOS“. Rež. A. Špilevojus 29 d. 18 val. – A. Špilevojas „JONA“. Rež. A. Špilevojus 30 d. 12 val. *Mažojoje salėje* – „LOPŠINĖ ŽEMEI“. Rež. I. Jackevičiūtė XII. 4, 6 d. 18 val. *Mažojoje salėje* – W. Rusello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. L. Kondrotaitė

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija 28 d. 19 val. *Vilniaus Gedimino technikos universiteto Vilnius TECH Transporto inžinerijos fakultete* – Valstybinis Vilniaus kvartetas. Programoje A. Dvořáko, E. Granados, J. Brahmso, J. Strausso, Á. Piazzollos, V. Monti kūriniai

29 d. 18.30 val. *Klaipėdos koncertų salėje* – Čiurlionio kvartetas. Programoje J. Haydno, M.K. Čiurlionio, F. Mendelssohno, J. Naujailio, G. Sollimos kūriniai 29 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – IX Vilniaus fortepijono festivalio „Diptichas Čiurlioniui“ uždarymas. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistė M. Rubackytė (fortepijonas; Lietuva, Prancūzija, Šveicarija). Dir. S. Lano (Šveicarija). Programoje E.W. Korngoldo, F. Schrekerio, R. Strausso, S. Lano kūriniai 30 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos 80-mečiui „Alumni grandi“. Čiurlionio kvartetas, fortepijoninis trio „Kaskados“, fortepijoninis trio „Fortvio“, ansamblis „Duo Andersson“, ansamblis „Regnum musicale“, violončelinkinė R. Kalnėnaitė, arfininkės A. Baliunytė-Dailidienė, G.J. Tutkutė; pianistai G. Gedvilaitė, A. Žvirblytė, D. Kirilauskas, A. Puodžiukas, S. Alšauskaitė, V.L. Kirvelytė, E. Jurkevičiūtė-Navickienė, G. Kondrotaitė, M. Rubackytė, P. Geniušas, J. Karnavičius, A. Žlabys. Dalyvauja: Medinių pučiamųjų kvintetas, Varinių pučiamųjų kvintetas, Alumnų orkestras (dir. M. Stakionis) XII. 3 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Valstybinis Vilniaus kvartetas, M. Bazaras (fortepijonas). Programoje M. Skoryko, D. Digimo, M. Ravelio kūriniai

VILNIUS **LVSO koncertų salė** 28 d. 19 val. – „Nuron Mukumi skambina J. Brahmsą“. N. Mukumi (fortepijonas), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. S. Roulandas. Programoje J. Brahmso, H. Berliozo kūriniai 30 d. 16 val. – „Rudens vitražai“. Vilniaus Karoliniškių muzikos mokyklos kolektyvai: simfoninis orkestras (vad. K. Lipeika, M. Makrickas), pučiamųjų orkestras (vad. E. Anskaitis, A. Linkevičius), akordeonistų orkestras (vad. V. Voskanas, A. Rimgailaitė), liaudies instrumentų orkestras (vad. R. Budrytė, V. Rimša), jaunių choras „Cantica“ (vad. G. Gumuliauskienė), jaunučių chorai

„Organum“ koncertų salė 29 d. 18 val. – „Kanonas laikui peržengti“. Ryčio Mažulio kūrybos vakaras. Atlikėjai M. Zurria (bosinė fleita, Italija), L. Gedvilas (fortepijonas), K. Zaveckaitė (fortepijonas), G. Maknavičiūtė-Janavičienė (fortepijonas), J.Bagdonavičiūtė (fortepijonas), D. Sverdiolas (vargonai)

Muzikos magijos klubas 29 d. 19 val. – Indijos klasikinės muzikos koncertas „Amžinybės akimirka“. Atlikėjai A. Šimkūnas (bansuri fleita), T. Drunga (fleita) 30 d. 17 val. – XX a. klasikos avangardo ir eksperimentinei muzikai skirtas įrašų perklausų ciklas „Misterijų labirintai“. Programoje P. Glasso, M. Feldmano kūriniai

Vakarai

VILNIUS **Nacionalinė dailės galerija** 28 d. 19 val. – valstybinio choro „Vilnius“ koncertas „Skambantys M.K. Čiurlionio paveikslai“. Projekte dalyvauja kompozitoriai K. Matsushita (Japonija), P. Uusbergas (Estija), J. Krutulis (Lenkija), V. Miškinis, D. Zakaras, M. Natalevičius, Z. Bružaitė, D.E. Kukta. Atlieka valstybinis choras „Vilnius“ (meno vad. ir dir. A. Dambrauskas) 30 d. 15.30 val. – „Muzika tamsoje ir lėti pokalbiai apie meną“. Atlikėjai K. Ramonė, P. Bagotyriūtė, J. Bagdonavičiūtė, A. Zalizko. Pokalbis su meno istorike K. Vanhercke

Bibliografinės žinios

MENAS

Dailininko Prano Domšaičio kelias / [sudarytojos Aurelija Malinauskaitė, Skaistė Marčienė] ; [tekstai: Arūnas Gelūnas, Jörn Barford] ; [vertėja (iš vokiečių k.) Regina Makauskienė]. – Vilnius : Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, 2025. – 40, [31] p. : iliustr.. – Tiražas 700 egz.. – ISBN 978-609-426-210-4

Laiškai M.K. Čiurlioniui = *Letters to M.K. Čiurlionis* : [Baltijos šalių akvarelės parodos katalogas, 2025, Trakai [etc.]. – [Vilnius] : [Lietuvos muzikos ir teatro akademija], 2025. – [27] p. : iliustr.

„Pasaka“. *Vaikystė Lietuvoje vėlyvuojų sovietmečiu* : [parodos katalogas, 2024-12-12 – 2025-07-27, Kauno paveikslų galerija] / [sudarytojos Auksė Petrulienė, Vaiva Mikelionytė]. – Kaunas : Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus, 2025. – 301, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 550 egz.. – ISBN 978-9955-471-95-0

Saulėlydis kas dvejus metus = *Sunset every two years* : [1-oji Klaipėdos bienalė, 2025 m. rug-sėjo 5 d. – spalio 31 d.] : [parodos gidas] / [tekstų autorė Banga Elena Kniukštaitė] ; [vertėjai Alexandra Bondarev, Paulius Balčytis]. – [Klaipėda] : [Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras], [2025]. – 46, 46, [74] p. : iliustr.. – ISBN 978-9986-588-50-4

Tiksintis vaikas : atsiminimai / Aleksandra Kasuba ; [sudarytoja Elona Lubytė] ; [vertėja Aida Martinaitytė]. – 4-asis leid.. – Vilnius : Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, 2025. – IX, 109, [1] p. : iliustr., geneal. schem., portr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-426-186-2

GROŽINĖ LITERATŪRA

Aš noriu nutapyti laimę : [eilėraščiai] / Valdas Radzevičius. – Kaišiadorys : Printėja, 2025. – 22, [1] p.. – Tiražas 40 egz.. – ISBN 978-609-445-742-5

Carmen Camacho : [eilėraščiai] / [iš ispanų į lietuvių kalbą vertė Simonas Bernotas, iš ispanų į anglų kalbą vertė Jacinto Pariente]. – [Druskininkai] : Poetinis Druskininkų ruduo, 2025. – 55, [1] p.. – (Versopolis, ISSN 2669-0756). – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-8282-20-7

Efe Duyan : [eilėraščiai] / [iš turkų į lietuvių kalbą vertė Donatas Petrošius, Skaistė Keršytė, iš turkų į anglų kalbą vertė Aron Aji]. – [Druskininkai] : Poetinis Druskininkų ruduo, 2025. – 31, [1] p.. – (Versopolis, ISSN 2669-0756). – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-8282-19-1

Esu, buvau ir būsiu : eilėraščiai / Erika Palšauskaitė Švenčionienė (Liepsna). – [Vilnius] : [K. Juraitis], 2025. – 238, [2] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-08-0859-7 (įr.)

Geros novelės, 2025 : novelių rinktinė. – Alytus : Diza, 2025. – 175, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 1300 egz.. – ISBN 978-609-8313-15-4

Kirminas : [romanas] / Jonas Valatkevičius. – [Vilnius] : Kitos knygos, [2025]. – 175 p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-427-701-6

Nuotaiingos kelionės / [Vytautas Jakutis, Vytautas Kniežauskas, Janina Butnorienė ... [et al.] ; [sudarė, redagavo Janina Butnorienė] ; Mažeikių krašto literatų sambūris „Aura“. – Kaišiadorys : Printėja, 2025. – 95, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-445-743-2

Rosita : gyvenimas kaip staigi mirtis ir lėtas prisikėlimas / Elvyra Kučinskaitė. – Vilnius : Bekaras, 2025. – 167, [5] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-96569-0-8 (įr.)

Šokančios snaigės : [romanas] / Skirmantė Rugsėjis ir Kamilė. – [Kaunas] : [K. Martinkutė], 2025. – 343 p.. – ISBN 978-609-08-0940-2 (įr.). – ISBN 9786090809402 (klaidingas)

Taiklios plunksnos strategija : teorinė medžiaga ir atidžiojo skaitymo užduotys 11 (III gimnazijos) klasei : parengta pagal atnaujintą lietuvių kalbos ir literatūros programą / Lolita Narbutienė ; [recenzavo Jūratė Slavinienė]. – [Kaunas] : Ugda, [2025]- .

D. 1. – [2025]. – 165 p. : portr.. – ISBN 978-609-8051-53-7

Tarp mūro sienų : [apsakymai ir eilėraščiai] / Julijonas Kęstutis Malinauskas. – Kaunas [i.e. Kėdainiai] : [Spaudvita], 2025. – 187, [1] p.. – Tiražas 30 egz.. – ISBN 978-609-8352-06-1

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Brolių Grimų gražiausios pasakos / [atpasakojo Gisela Fischer] ; [iš vokiečių k. vertė T. Četrauskas] ; [ilustravo Felicita Kuhn, Anny Hofmann, Carl Benedek]. – Vilnius : Egmont Lietuva, 2025. – 138, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-05-1021-6 (įr.)

Fantastiškas autobusas : (arba kaip nusigavom iš taško A į tašką B) / Jakob Martin Strid ; iliustracijos autoriaus ; iš danų kalbos vertė Ieva Toleikytė. – Vilnius : Nieko rimto, 2025. – 203, [6] p. : iliustr.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-441-958-4 (įr.)

Kaip pelėda Drūlija straublio užsimanė : [smagios terapinės pasakos] / pelėdos Drūlijos istorijų autorė Inga Narijauskienė ; iliustracijas kūrė Agnė Laurinavičiūtė-Liakienė ir Inga Narijauskienė. – [Vilnius] : [I. Narijauskienė], 2025. – 72, [5] p. : iliustr.. – Tiražas 2570 egz.. – ISBN 978-609-08-0952-5 (ištais.) (įr.). – ISBN 978609080952-5 (klaidingas)

Kalėdų Senelio žimos atostogos / Mauri Kunnas ; iliustravo Mauri Kunnas ; iš suomių kalbos vertė Viltarė Urbaitė. – Vilnius : Nieko rimto, 2025. – 41, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-441-977-5 (įr.)

Laukinės gamtos istorijos : [gyvūnų karalystės pasakų lobynas] / [parašė Rose Harkness] ; [iš anglų kalbos vertė Odeta Venckienė] ; [ilustravo Jenny Palmer-Fettig]. – Kaunas : Vaiga, [2025]. – 96 p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-440-920-2 (įr.)

Mano filmas, mano taisyklės / Maite Carranza ; iš ispanų kalbos vertė Jorūnė Rimeisytė-Nekrašienė. – Kaunas : Debesų ganyklos [i.e. Terra Publica], 2025. – 188, [4] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-473-380-2 (įr.)

Mūsų mažoji sesutė! / tekstas: Cala Spinner ; iliustravo Sophia La Torre ir Ely Mellet. – Vilnius : Egmont Lietuva, 2025. – 32, [1] p., įsk. virš. : iliustr.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-05-1017-9

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Savaitės filmai

Atleisk, mažyte ***

Agnes įeina į namą. Žiūrovas lieka prie durų. Literatūros studentė galiausiai išsėina ir išbalusi grįžta į savo automobilį. Ten įvyko kažkas, ko filmas nesiekia parodyti ar aiškiai įvardyti, bet ko pasekmės aiškiai suvokiamos. Kai prasideda „Atleisk, mažyte“, šis dramatiškas įvykis jau yra nutikęs prieš kelerius metus. Eva Victor sukūrė įdomią ir įtraukiančią istoriją apie jauną dėstytoją, bandančią atsigaivinti po seksualinės prievartos. Pasakojimas, kuriame maišomas laikas, leidžia tiksliai perteikti, kas vyksta jaunos moters, bandančios žvelgti į ateitį, bet negalinčios ištrinti praeities, galvoje. Filmą sukurtas pasitelkus nepaprastą atidumą, ypač turint omenyje, kad tai pirmas ilgametražis darbas. („Sorry, Baby“, rež. Eva Victor, JAV, Ispanija, Prancūzija, 2025)

Bėgantis žmogus *

Artimoje ateityje didžiosios korporacijos kontroliuoja JAV policinę valstybę, kuri valdo paskutinius gerovės trupinius, likusius po išteklių išsekimo ir ekonomikos krizės, o masės ramina gausybė žeminančių realybės šou. Paprastas darbininkas dalyvauja populiariausiame televizijos šou „Bėgantis žmogus“, kuriame turi kovoti dėl savo gyvybės. Tačiau būdamas nepaprastai atkaklus greitai tampa pasipriešinimo simboliu. Naujoji Stepheno Kingo romano ekranizacija kontroliuojamam satyriniu tonu veda per bekontūrę distopiją. Filmą nesigilina nei į istoriją, nei į personažus. („The Running Man“, rež. Edgar Wright, D. Britanija, JAV, 2025)

Bjaurioji sesuo ****

Fiktyvioje karalystėje jauna, ne itin graži mergina turi išgelbėti savo šeimą nuo finansinių sunkumų, atkreipdama princo dėmesį. Tikslui pasiekti našlė motina ją žiauriai fiziškai ruošia, o filmas, laikydamasis eksploatacinio kino tradicijų, šią prievartą atvirai vaizduoja. Tai kūno siaubo komedija, sutelkianti dėmesį į socialinį spaudimą, kuris nuolat kuria aukas. Tikras žanro perlas, šmaikščiai pateikiantis feministines idėjas ir sumaniai derinantis pretenzingumą su pramoga. („Den stygge stesøsteren“, Norvegija, Danija, Rumunija, Lenkija, Švedija, 2025)

Bugonija ****

Vyras, gyvenantis sename ūkyje ir auginantis bites, įsitraukė į sąmokslų teorijas ir yra įsitikinęs, kad tokios nelaimės kaip bičių mirimas ir jo kaimo bendruomenės socialinis nuosmukis yra Andromedos galaktikos ateivių, užsimaskavusių žmonėmis ir planuojančių sunaikinti žmoniją, kaltė. Kartu su savo paprasto mąstymo pusbroliu jis pagrobia chemijos ir farmacijos koncerno vadovę, kurią laiko viena iš ateivių, kad priverstų pradėti derybas su savo rūšimi. Naujausias Yorgoso Lanthimoso filmas – tai juodojo humoro groteskas, kuriame pagrobimo trilerio situacija vis labiau dramatiškai eskaluojasi, ir sardoniskai pasakojama apie žmoniją, dėl savo neišmanymo ir polinkio į smurtą pasmerktą žlugimui. („Bugonia“, rež. Yorgos Lanthimos, Airija, D. Britanija, Kanada, Pietų Korėja, JAV, 2025)

Jei galėčiau, tau įspirčiau ***

Psichoterapeutė, be savo darbo, prižiūri chroniškai sergantį vaiką, o jos vyras yra išvykęs iš namų ir bendrauja tik telefonu. Kai namuose dar ir įgriūna lubos, motina su dukra laikinai persikelia į pigų motelį, kur nuolat gresia priešiški susidūrimai, ir moteris galiausiai pasiekia frustracijos viršūnę. Tai psichologinė drama apie moterų pervargimą, balansuojant tarp globėjos vaidmens ir darbo pasaulio. Filmą intensyviai perteikia didelį stresą ir iš jo kylančią agresiją, tačiau vargina įkyria simboliškai. Ji pabrėžtinai nurodo pernelyg didelių reikalavimų problemą, bet ją kontekstualizuoja ir analizuoja paviršutiniškai. („If I Had Legs I'd Kick You“, rež. Mary Bronstein, JAV, 2025)

Nepageidaujama viešnia ***

Turtinga JAV šeima Vašingtone patiria krizę, kai jų sūnus susižavi radikalia aktyvistė, propaguojančia totalitarines pažiūras. Po penkerių metų valdžią perima vienpartinė diktatūra ir šeima galutinai išyra. Politinis trileris sutelkia dėmesį į tragiškas ekstremistų atėjimo valdžion pasekmes šeimai, tačiau politinių transformacijos procesų vaizdavimas – paviršutiniškas ir neaiškus. Tai ambicinga ideologiją kritikuojanti parabolė su žaismingu aktorių ansambliu. („Anniversary“, rež. Jan Komasa, JAV, 2025)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, * – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė | **Redaktorės pavaduotoja** – Rūta Jakimavičienė
Dailė, fotografija – Marija Martinaitytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Dovilė Zavedskaitė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

PALIESIAUS DVARAS

Viena ryškiausių šiuolaikinių pianisčių, F. Chopino konkurso pirmosios premijos laureatė

Yulianna Avdeeva

12.06
18:00

Daugiau informacijos – paliesiausdvaras.lt

El. p. info@paliesiausdvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išsėina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VŠĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz. Spausdino UAB „Utenaitis“, Užpalių g. 83A, Utena. Remia Medijų rėmimo fondas Lietuvos kino centras Vilniaus miesto savivaldybė

MRF
 LIETUVOS MEDIJŲ CENTRAS
 VILNIUS

917713921646008